

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. PLINII|| SECVNDI|| HISTORIAE|| MVNDI|| LIBRI XXXVII,||

Plinius Secundus, Gaius

[Lugduni], 1582

Liber XXVIII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1752](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1752)

ribusque sunt in frigidis locis, & in Aquiloniis: item siccis. Sunt & gentium differentiae non mediocres: sicut accepimus de tineis lumbricisque, inesse Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis: è diverso Graeciae, Phrygiae omnino non innasci. Minus id mirum, quam quod in confinio Atticae Bœotiaeque Thebanis innascuntur, cum absint Atheniensibus. Quae contemplatio aufert rursus nos ad ipsorum animalium naturas, ingenitasque; iis vel certiores morborum omnium medicinas. Enimvero rerum omnium parens, nullum animal ad hoc tantum ut pasceret, aut alia satiare, nasci voluit: artesque; salutes inferuit & visceribus, quippe cum surdis etiam rebus inferuerit. Tum verò illa animae auxilia praestantissima ex anima alia esse voluit, contemplatione ante cuncta mirabili.

10

C. PLINII SECVNDI NATVRA- LIS HISTORIAE

LIBER XXVIII.

PROOEMIUM.

20

De medicinis ex animalibus.

CAPVT I.

ICTAE erant omnium rerum naturae, inter caelum ac terram nascentium, restabantque quae ex ipsa tellure fodiuntur, si non herbarum ac fruticum tractata remedia auferrent transfuersos, ex ipsis animalibus quae sanantur, reperta maiore medicina. Qui ergo dixerimus herbas & florum imagines, ac pleraque inuentura ac difficilia, iidem tacebimus quid in ipso homine proficit homini, caeteraque genera remediorum inter nos uiuentia? cum 30 praesertim, nisi carenti doloribus morbisque vita ipsa poena fiat. Minimè verò. Quin omnem insumemus operam, licet fastidij periculum urgeat: quando ita decretum est, minorem gratiae, quam utilitatum vitae, respectum habere. Quinimo externa quoque, & barbaros etiam ritus indagabimus. Fides tantum autores appellet. Quanquam & ipsi consensu propè iudicata eligere laborauimus, potiusque curae rerum, quam copiae institimus. Illud admonuisse perquam necessarium est, dictas iam à nobis naturas animalium, & quae cuiusque essent inuenta: (neque enim minus profuere medicinas reperiendo, quam profunt praebendo) nunc quae in ipsis auxiliantur indicari, neque illhic in totum omissa. Itaque haec esse quidem alia, illis tamen connexa. Incipiemus autem ab homine, ipsum sibi exquirentes, immensa statim difficultate obuia. Sanguinem quoque gladiatorum bibunt, ut uiuentibus poculis, comitiales morbi: quod spectare facientes in eadem harena feras quoque horror est. At hercule illi ex homine ipso sorberi efficacissimum putant calidum spirantemque, & unam ipsam animam ex osculo vulnerum, cum plagis ne ferarum quidem admoueri ora fas sit humana. Alij medullas crurum quaerunt, & cerebrum infantium. Nec pauci apud Graecos, singulorum viscerum membrorumque etiam sapes dixere, omnia persecuti usque ad resegmina unguium: quasi verò sanitas videri possit, fera ex homine fieri, morboque dignum in ipsa medicina, egregia hercule frustratione, si non proficit. Aspici humana exta nefas habetur, quid mandari? Quis ista inuenit ostenta? Tecum enim res erit eversor iuris humani, monstrorumque artifex, qui primus ea condidisti, credo ne vita tui 50 obliuisceretur. Quis inuenit singula membra humana mandere? qua coniectura inductus?

ctus?

etus? Quam potest medicina ista originem habuisse? Quis veneficia innocentiora effecit, quam remedia? Esto, barbari externique ritus inuenerint, etiamne Græci suas fecerunt has artes? Extant commentationes Democriti, ad alia noxij hominis è capite ossa plus prodesse: ad alia, amici & hospitis. Iam verò vi interempti dente gingiuas in dolore scarificari, Apollonius efficacissimum scripsit: Miletus, oculorum suffusiones felle hominis sanari. Artemon caluaria interfecti, neque cremati, propinauit aquam è fonte noctu comitialibus morbis. Ex eadem suspensio interempti catapotia fecit, contra canis rabiosi morsus Antheus. Atque etiam quadrupedes homines sanauere, contra inflationes bouum, perforatis cornibus inserentes ossa humana: vbi homo occisus esset, aut crematus, siliginem quæ pernoctasset, suum morbis dando. Procul à nobis nostrisque literis absint ista. Nos auxilia dicemus, non piacula: sicubi lactis puerperarum vsus mederi potuit, sicubi salua tactusve corporis, cæteraque similia. Vitam quidem non adeò expetendam censemus, vt quoquo modo trahenda sit. Quisquis es talis, æquè mori, etiam cum obscænis vixeris, aut nefandus. Quapropter hoc primum quisque in remediis animi sui habeat: ex omnibus bonis quæ homini tribuit natura, nullum melius esse tempestiua morte: in eaque id optimum, quod illam sibi quisque præstare poterit.

An sit in medendo verborum aliqua vis: ostenta & sanciri & depelli.

20

CAP.

II.

EX homine remediorum primum maximæ quæstionis, & semper incertæ est, valeantne aliquid verba & incantamenta carminum. Quod si verum est, homini acceptum ferri oportere conueniet. Sed viritim sapientissimi cuiusque respuit fides. In vniuersum verò omnibus horis credit vita, nec sentit. Quippe victimas cædi sine precatione non videtur referre, nec Deos ritè consuli. Præterea alia sunt verba impetrantis, alia depulsoris, alia commentationis. Vidimus certis precationibus obsecrasse summos magistratus. Et ne quid verborum præteratur, aut præposterum dicatur, de scripto præire aliquem, rursusque alium custodem dari attendat, alium verò præponi, qui faueri linguis iubeat: tibicinem canere, ne quid aliud exaudiatur: vtraque memoria insigni, quoties ipsæ diræ obstrepentes nocuerint, quotiesve precatio errauerit: sic repente extis adimi capita, vel corda, aut geminari victima stante. Duratque immenso exemplo Deciorum, patris filiique, quo se deuouere, carmen. Extat Tucciæ Vestalis incestæ precatio, qua vsa aquam in cribro tulit, anno vrbis d c i x. Boario verò in foro Græcum Græcâque defossos, aut aliarum gentium, cum quibus tum res esset, etiam nostra ætas vidit. Cuius sacri precationem, qua solet præire Quindecemuirum collegij magister, si quis legat, profectò vim carminum fateatur, ea omnia approbantibus octingentorum triginta annorum euentibus. Vestales nostras hodie credimus nondum egressa vrbe mancipia fugitiua retinere in loco precatione: cum si semel recipiatur ea ratio, & Deos preces aliquas exaudire, aut vllis moueri verbis, confitendum sit de tota coniectatione. Prisci quidem nostri perpetuò talia prodidere: difficillimùmque ex his etiam fulmina elici, vt suo loco docuimus. L. Piso primo Annalium autor est, Tullum Hostilium regem ex Numæ libris eodem, quo illum, sacrificio Iouem cælo deuocare conatum, quoniam parum ritè quædam fecisset, fulmine ictum: multi verò magnarum rerum fata & ostenta verbis permutari. Cum in Tarpeio fodientes delubro fundamenta, caput humanum inuenissent, missis ob id à Senatu legatis, Hetruriæ celeberrimus vates Olenus Calenus præclarum id fortunatumque cernens, interrogatione in suam gentem transferre tentauit, scipione prius determinata templi imagine in solo ante se: Hoc ergo dicitis Romani? Hic templum Iouis optimi maximi futurum est: hic caput inuenimus constantissima Annalium affirmatione, transiturum fuisse fatum in Hetruriam, ni præmoniti à filio vatis legatis Romani respondissent: Non planè hic, sed Romæ inuentum caput dicimus. Iterum id accidisse tradunt, cum

a T. impetrantis, alia depulsoris, alia commentationibus.

b incestæ precatio,

in fastigium eiusdem delubri præparatæ quadrigæ fictiles in fornace creuissent: & iterum simili modo retentum augurium. Hæc satis sint, exemplis vt appareat, ostentorum vires & in nostra potestate esse: ac prout quæque accepta sint, ita valere. In Augurum certè disciplina constat, neque diras, neque vlla auspicia pertinere ad eos, qui quanque rem ingrediētes, obseruare se ea negauerint: quo munere diuinæ indulgētiae maius nullum est. Quid? non & legum ipsarum in Duodecim tabulis verba sunt? Qui fruges excantasset. Et alibi, Qui malum carmen incantasset. Verrius Flaccus autores ponit, quibus credat, in oppugnationibus ante omnia solitum à Romanis sacerdotibus euocari Deum, cuius in tutela id oppidum esset: promittique illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve. Durat in Pontificum disciplina id sacrum: constatque ideo occultatum, in cuius Dei tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent. Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ouorum, vt exorbuerit quisque, calyces cochlearumque protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari. Hinc Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximèque Virgilij incantamentorum amatoria imitatio. Figlinarum opera multi rumpi credunt tali modo: non pauci etiam serpentes ipsas incantari: & hunc vnum illis esse intellectum, contrahique Marforum cantu, etiam in nocturna quiete. Etiam parietes incendiolorum deprecationibus cōscribuntur. Neque est facile dictu, externa verba atque ineffabilia derogent fidem validius, an Latina inopinata, & quæ ridicula videri cogit animus, semper aliquid immensum expectans, ac dignum Deo mouendo, imò verò quod numini imperet. Dixit Homerus: profluuium sanguinis vulnerato femine Vlixem inhibuisse carmine: Theophrastus ischiadicos sanari. Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari, M. Varro podagris. Cæsarem Dictatorem post vnū ancipitem vehiculi casum, ferunt semper, vt primum confedisset, id quod plerisque nunc facere scimus, carmine ter repetito securitatem itinerum aucupari solitum. Licet hanc in partem singulorum quoque cōscientiam coarguere. Cur enim primum anni incipientis diem lætis precationibus inuicè faustum ominamur? Cur publicis lustris etiam nomina victimas ducentium prospera legimus? Cur & fascinationibus adoratione peculiari occurrimus alij, Græcā Nemesein inuocantes: cuius ob id Romæ simulacrum in Capitolio est, quamuis Latinum nomen non sit. Cur ad mentionem defunctorum, testamur memoriā eorum à nobis non sollicitari? Cur impares numeros ad omnia vehementiores credimus? idque in febribus dierum obseruatione intelligitur. Cur ad primitias pomorum, hæc vetera esse dicimus, alia noua optamus? Cur sternutamentis salutamur? quod etiam Tiberium Cæsarem, tristissimum (vt constat) hominum, in vehiculo exegisse tradunt. Et aliqui nomine quoque consalutare, religiosius putant. Quin & absentes tinnitu aurium præsentire sermones de se, receptum est. Attalus affirmat, scorpione viso, si quis dicat duo, cohiberi, nec vibrare ictus. Et quoniam scorpio admonuit, in Africa nemo destinat aliquid, nisi præfatus Africam. In Cæteris verò gentibus, Deos ante obtestatur, vt velint. Nam si mensa adsit, nullū ponere, translaticium videmus etiam, quoniam multas religiones pollere manifestum est. Alius salua post aurem digito relata, sollicitudinem animi propitiat. Pollices, cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur. In adorando dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circumagimus: quod in lauum fecisse, Galliæ religiosius credunt. Fulgetras popysmis adorare, consensus gentium est. Incendia inter epulas nominata, aquis sub mensis profusis abominamur. Recedente aliquo ab epulis, simul verri solum: aut bibente conuiuia, mensam vel repositorium tolli, inauspicatissimum iudicatur. Seruij Sulpitij principis viri commentatio est, quamobrem mensa linquenda non sit. Nondum enim plures, quàm conuiuæ, numerabantur. Nam sternutamento reuocari ferculum mensamve, si non postea gustetur aliquid, inter diras habetur, aut omnino non esse. Hæc instituere illi, qui omnibus negotiis horisque interesse credebāt Deos: & ideo placatos etiam vitis nostris reliquerunt. Quin & repente conticescere conuiuium adnotatum est, non nisi in pari præsentium numero: qua in re famæ labor est, ad quen-

^a T. anulum ponere translaticium videmus: quinctiam multas regiones pollere.

^b Pol. adorare, popysmis conf.

ad quencunque eorum pertinens. Cibus etiam è manu prolapsus reddebatur, utique per mensas: vetabantque munditiarum causa deflare. Et sunt condita auguria, quid loquēti cogitante id acciderit, inter execratissimas. Si Pontifici accidat Ditis causa epulanti, in mensa utique id reponi, adolerique ad Larem, piatio est. Medicamenta, priusquam adhibeantur, in mensa fortè deposita, negantur prodesse. Ungues refecari nundinis Romanis tacenti atque à digito indice, multorum pecuniæ religiosum est. Capillum verò contractari, contra defluuia ac dolores capitis xvij. Luna, atque xxix. Pagana lege in plerisque Italiae prædiis cauetur, ne mulieres per itinera ambulantes torqueant fusos, aut omnino detectos ferant: quoniam aduersetur id omnium spei, præcipueque frugum. M. Seruilius

20 Nonianus princeps ciuitatis, non pridem in metu lippitudinis, priusquam ipse eam nominaret, aliisve ei prædiceret, duabus literis Græcis, P & A, chartam inscriptam, circumligatam lino, subnectebat collo: Mutianus ter Consul, eadem obseruatione viuente muscam in linteolo albo, his remediis carere ipsos lippitudine prædicantes. Carmina quædam extant contra grandines, contraque morborum genera, contraque ambusta, quædam etiam experta: sed prodendo obstat ingens verecundia, in tanta animorum varietate. Quapropter de his, ut libitum cuique fuerit, opinetur.

Remedia ex homine contra Magos.

CAP. III.

Hominum monstrificas naturas & veneficos aspectus, diximus in portentis gētium, & multas animalium proprietates, quæ repeti superuacuum est. Quorundam hominum tota corpora profunt, ut ex his familiis, quæ sunt terrori serpentibus, tactu ipso leuant percussos, suctiue modico. Quorum è genere sunt Pphyli Marisque, & qui Ophiogenes vocantur in insula^a Cypro: ex qua familia legatus^b Exagon nomine, à Cōsulibus Romæ in dolium serpentium coniectus experimenti causa, circummulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum eius familiæ est, si modò adhuc durat, vernis temporibus odoris virus. Atque eorum sudor quoque medebatur, non modò salua. Nam in insula Nili Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis terrori, ut vocem quoque eorum fugiant. Horum omnium generum in sua repugnantia interuentum quoque mederi constat: sicuti aggruari vulnera introitu eorum, qui vnquam fuerint serpentium canisve dente læsi. Idem gallinarum incubitus, pecorum fœtus, abortu vitiât. Tantû remanet virus excepto semel malo, ut venefici fiant venena passi. Remedio est, ablui prius manus eorum, aquaque illa eos, quibus medearis, inspergi. Rursus à scorpione aliquando percussi, nunquam postea à crabronibus, vespis, apibusve feriuntur. Minus miretur hoc, qui sciat, vestè à tinea nō attingi, quæ fuerit in funere: serpentes ægrè, præterquam læua manu extrahi.

De quibusdam sortilegiis, & salua hominis.

CAP. IIII.

Pythagoræ inuentis non temere fallere, impositiuorum nominû imparem vocalium numerum, clauditates, oculorumve orbitatem, ac similes casus, dextris assignare partibus, parè læuis. Ferunt difficiles partus statim solui, cum quis tectum, in quo sit grauida, transmiserit lapide, vel missili ex his, quæ tria animalia singulis ictibus interfecerint, hominem, aprum, vrsam. Probabilius id facit hasta velitaris, euulsa à corpore hominis, si terram nō attigerit. Eosdè enim illata effectus habet. Sic & sagittas corpore eductas, si terram nō attigerint, subiectas cubantibus, amatoriu esse, Orpheus & Archelaus scribunt. Quin & comitalè morbum sanari cibo è carne feræ occisæ eodem ferro, quo homo interfectus sit. Quorundam partes medicæ sunt, sicuti diximus de Pyrrhi regis pollice. Et Elide solebat ostendi Pelopis costa, quam eburneam affirmabât. Næuos in facie tondere, religiosum habent etiã nunc multi. Hominum verò in primis ieiunã saluam, contra serpentes præsidio esse, docuimus. Sed & alios efficaces eius vsus recognoscat vita. Despuimus comitiales morbos, hoc est, cōtagia regerimus. Simili modo & fascinationes repercutimus, dextræq; clauditis occursum. Veniam quoque à Deis spei alicuius audacioris petimus, in sinum spuendo etiã. Eadè ratione terna despuere deprecatione, in omni medicina mos est, atq; effectus adiuuare: incipientes furûculos ter præsignare ieiuna salua. Mirum dicemus, sed experimento facile: Si quæ pœniteat ictus eminus cominusve illati,

^a T. Piro:

^b T. Exagon

& statim expuat mediam in manum, qua percussit, leuatur illico percussus à pœna. Hoc sæpe delumbata quadrupede approbatur, statim à tali remedio correcto animalis ingressu. Quidam verò aggrauât ictus, ante conatum simili modo saliuam in manu ingesta. Credamus ergo lichenas leprâsque ieiunæ illitu assiduo arceri: item lippitudines, matutina quotidie velut inunctione: carcinomata, malo terræ subactò: ceruicis dolorem, saliuam ieiuni dextra manu ad dextrum poplitè relata, læua ad sinistrum: si quod animal aurem intrauerit, & inspuatur, exire. Inter amuleta est, editæ quæque vrinæ inspuere: similiter in calciamentum dextri pedis, antequam induatur: item cum quis transeat locum, in quo aliquod periculum adierit. Marciò Smyrnæus, qui de simplicibus effectibus scripsit, rumpi scolopendras marinas sputo tradit: item rubetas, aliâsque ranas: Ophilius, serpentes, si quis in hiatum earum expuat. Salpe, torporem sedari quocunque membro instupente, si quis in sinum expuat: aut si superior palpebra saliuam tangatur. Nos si hæc, & illa credamus rite fieri: Extranei interuentu, aut si dormiens spectetur infans, à nutrice terna adspui: quanquam religione mutatur & Fascinus, Imperatorum quoque, nò solùm infantium custos, qui Deus inter sacra Romana à Vestalibus colitur, & currus triumphantium sub his pendēs defendit medicus inuidiæ, iubetque eosdem respicere. Similis medicina linguæ, vt sit exorata à tergo Fortuna, gloriæ carnifex. Morsus hominis inter asperrimos quoque numeratur. Medentur sordes ex auribus: ac ne quis miretur, etiam scorpionum ictibus serpentiumq; statim impositæ. Melius è percussi auribus profunt: ita & reduuias sanari. Serpētium verò ictum, contusi dentis humani farina. Capillus puerorum, qui primùm decisis est, podagræ impetus dicitur leuare circumligatus: & in totum impubium impositus. Virorum quoque capillus, canis moribus medetur ex aceto: & capitum vulneribus ex oleo aut vino. Si credimus, à reuulso cruci quartanis. Combustus æquè capillus, carcinomati. Pueri qui primus ceciderit dens, vt terram non attingat, inclusus in armillam, & assidue in brachio habitus, muliebrium locorum dolores prohibet. Pollex in pede præligatus proximo digito, tumores inguinum sedat. In manu dextra duo medijs lino leuiter colligati, distillationes atque lippitudines arcent. Quin & eiectus lapillus calculoso, alligatus supra pubem leuare cæteros dicitur, ac iocineris etiam dolores: ac celeritatem partus facere. Addidit Grannius, efficaciorē ad hoc esse ferro exemptum. Partus accelerat vicinos, ex quo quæque conceperit, si cinctu suo soluto fœminam cinxerit, dein soluerit, adiecta precatione, se vinxisse, eundem & soluturum, atque abierit. Sanguine ipsius hominis, ex quacunque parte emisso, efficacissimè anginam illini tradunt Orpheus & Archelaus: item ora, comitali morbo lapsorum: exurgere enim protinus. Quidam, si pollices pedum pungantur, exque his guttæ referantur in faciem: aut si virgo dextro pollice attingat: hac coniectura censentes virgines carnes edendas. Æschines Atheniensis ex crematorum cinere anginis medebatur & tonsillis, vuisque, & carcinomatis. Hoc medicamentum vocabat botryon. Multa genera morborum primo coitu soluuntur, primòque fœminarū mense. Aut si non id contingat, longinqua fiunt, maximèque comitiales. Quin & à serpente ac scorpione percussos, coitu leuari produnt: verum fœminas Venere ea lædi. Oculorum vitia fieri negant, nec lippire eos, qui cum pedes lauant, aqua inde ter oculos tangant. Immatura morte raptorum manu, strumas, parotidas, guttura tactu sanari affirmant. Quidam verò cuiusque defuncti, duntaxat sui sexus, læua manu auersa. Et è ligno fulgure icto, reiectis post terga manibus, demorderi aliquid, & ad dentem qui doleat, admoueri, remedio esse produnt. Sunt qui præcipiant dentem suffiri dente hominis sui sexus: & eum qui caninus vocetur, insepulto exemptum adalligari. Terram ex caluaria, psilothrum esse palpebrarum tradunt. Herba verò, si qua ibi genita sit, commanducata, dentes cadere. Hulcera non serpere osse hominis circumscripita. Alij è tribus puteis pari mensura aquas miscent, & prolibant nouo fictili: reliquum dant in tertianis accessu febrium bibendum. Item in quartanis fragmentum clauis à cruce, inuolutū lana, collo subnectunt: aut spartum è cruce: liberatòque condunt cauerna, quam Sol non attingat. Magorum hæc

hæc commenta sunt: Vt cotem, qua ferramenta sæpe exacuta sint, subiectam ignari ceruicalibus, de beneficio deficientis, euocare indicium, vt ipse dicat quid sibi datum sit, & vbi, & quo tempore: autorem tamen non nominare. Fulmine vtique percusso, circumactum in vulnus hominem, loqui protinus constat. Inguinibus medentur aliqui, licium telæ detractum alligantes nouenis septenisve nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina alligantes licio. Et clauum, aliudve, quod quis calcauerit, alligatum ipsos iubent gerere, ne sit dolori vulnus. Verrucas auellunt à vicesima Luna, in limitibus supini ipsam intuentes, vltra caput manibus porrectis, & quicquid comprehendere, eo fricantes. Clauum corporis, cum cadat stella, si quis distingat, vel cito sanari aiunt cardinibus hostiorum aceto affuso, lutum fronti illitum, capitis dolorem sedare: item laqueum suspendiosi circumdatum temporibus. Si quid è pisce hæserit faucibus, in aquam demissis frigidam pedibus, cadere. Si verò ex aliis ossibus, impositis capiti ex eodem osse ossiculis. Si panis hæreat, ex eodem in vtranque aurem addito pane. Quin & fordes hominis in magnis fecere remediis quæstuosorum gymnasia Græcorum: quippe ea strigmenta molliunt, calfaciunt, discutiunt, complent, sudore & oleo medicinam facientibus. Vuluis inflammatis contractisque admouentur. Sic & menses cient: fedis inflammationes & condylomata leniunt: item neruorum dolores, luxata, articularum nodos. Efficaciora ad eadem, strigmenta à balineis, & ideo miscentur suppuratoriis medicamentis. Nam illa, quæ sunt è ceromate permisto cæno, articulos tantum molliunt, calefaciunt, discutiunt efficacius, sed ad cætera minus valent. Excedit fidem impudens cura, qua fordes virilitatis contra scorpionum ictus singularis remedij, celeberrimi auctores clamant. Rursus in sceminis, quas infantium aluo editas in vtero ipso, contra sterilitatem subdi censent: meconium vocant. Imò etiam ipsos gymnasiarum rasere parietes: & illæ quoque fordes excafactoriam vim habere dicuntur: panos discutiunt. Hulceribus senum puerorumque, & desquamatis ambustisve illinuntur. Eo minus omitti cõuenit ab animo hominis pendentes medicinas. Abstinerere cibo omni, aut potu, aliàs vino tantum aut carne, aliàs balineis, cum quid eorum postulet valetudo, in præsentissimis remediis habetur. His remediis adnumeratur exercitatio, intentio vocis, vngue fricari cum ratione. Vehemens enim fricatio spissat, lenis mollit: multa adimit corpus, auget modica. In primis verò prodest ambulatio, gestatio, & ea pluribus modis. Equitatio stomacho & coxis vtilissima: pthisi nauigatio: longis morbis locorum mutatio. Item somno mederi sibi, aut lectulo, aut rara vomitione. Supini cubitus oculis conducunt, at proni tussibus, in latera aduersum distillationes. Aristoteles & Fabianus plurimum somnari circa vernum & autumnum tradunt, magisque supino cubitu, at prono nihil. Theophrastus celerius concoqui dextri lateris incubitu, difficilius à supinis. Solum quoque remedium maximum ab ipso sibi præstari potest, sicut linteorum strigiliumque vehementia: perfundere caput calida ante balinearum vaporationem, & postea frigida, saluberrimum intelligitur. Itè præsumere cibis, & interponere frigidam, eiusdemque potu somnos antecedere, & si libeat interrompere. Notandum, nullum aliud animal calidos potus sequi, ideoque non esse naturales. Mero ante somnos colluere ora, propter halitus: frigida matutinis impari numero ad cauendos dentium dolores: item posca oculos contra lippitudines, certa experimenta sunt.

De obseruatione victus.

CAP. V.

Sicut totius corporis valetudini in varietate victus obseruata. Hippocrates tradit non prandentium exta celerius fenescere. Verum id remediis cecinit, non epulis: quippe multo vtilissima est temperantia in cibis. L. Lucullus hanc de se præfecturam seruo dederat: vltimòque probro manus in cibis triumphali seni deducebatur, vel in Capitolio epulanti, pudenda re, seruo suo facilius parere, quàm sibi.

De sternutamento, & Venere, & cæteris remediis.

CAP. VI.

Sternutamenta pinna grauedinem emendant, & si quis muris nares, vt tradunt, osculo attingat. Sternutamenta & singultum. Ob hoc Varro suadet palmam alterna ma-

nu scalpere. Plerique anulum è sinistra in longissimum dexteræ digitum transferre, aut in aquam feruentem manus immergere. Theophrastus senes laboriosius sternuere dicit. Venerem damnauit Democritus, vt in qua homo alius exiliret ex homine. Est herculeritas eius vtilior. Athletæ tamen torpentes restituntur Venere, vox reuocatur, cum è candida declinat in fuscam. Medetur & lumborum dolori, oculorum hebetationi, mente captis ac melancholicis. Adfidere grauidis, vel cum remedium alicui adhibeatur, digitis pectinatim inter se implexis, veneficium est: idque cõpertum tradût Alcmena Herculem pariente. Peius, si circa vnum ambõve genua. Item poplites alternis genibus imponi. Ideo hæc in conciliis ducum potestatumve fieri vetuere maiores, velut omnem actum impediencia. Vetuere & sacris votisve simili modo interesse. Capita autem aperiri aspectu magistratum, non venerationis causa iussere, sed (vt Varro autor est) valetudinis, quoniam firmiora consuetudine ea fierent. Cum quid oculo incidit, alterum comprimi prodest. Cum aqua dextræ auriculæ, sinistro pede exultare, capite in dextrum humerum deuexo, inuicem è diuersa aure. Si tussis concitet, saliuam in fronte ab alio affari. Si iaceat vna, à vertice morsu alterius suspendi. In ceruicis dolore poplites fricare, aut ceruicem in poplitum. Pedes in humo deponi, si nerui in his cruribusve tendantur in lectulo. Aut si in læua parte id accidat, sinistræ plantæ pollicem dextra manu apprehendi. Item è diuerso. Extremitates corporis vel aurium perstringi contra horrores corporis, sanguinemve narium immodicum. Lino vel papyro principia genitalium: femur medium, ad cohibenda vrinæ profluua. In stomachi solutione pedes presare, aut manus in feruentem aquam demittere. Iam & fermoni parci, multis de causis salutare est. Triennio Meccenatem Messium accepimus silentium sibi imperauisse, à conuulsione reddito sanguine. Nam euersos scandentesque ac iacentes, si quid ingruat, contraque ictus, spiritum cohibere singularis præsidij est: quod inuentum esse animalis docuimus. Clauum ferreum defigere, in quo loco primùm caput defixerit corruens morbo comitiali, absolutorium eius mali dicitur. Contra renum aut lumborum vesicæque cruciatus, in balinearum foliis pronos vrinam reddere, mitigatorium habetur. Vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam habere vtilem dicuntur: quippe cum Hercules eum prodiderit. Numerum quoque quaternarium Demetrius condito volumine, & quare quaterni cyathi sextariive non essent potandi. Contra lippitudines retro aures fricare prodest, & lacrymosis oculis frontem. Augurium ex homine ipso est non timendi mortem in ægritudine, quandiu oculorum pupillæ imaginem reddant. Magna & vrinæ non ratio solùm, sed etiam religio apud autores inuenitur, digesta in genera. Spadonum quoque ad fœcunditatis beneficia. Verùm ex his quæ referre fas sit, impubium puerorum contra saliuas aspidum, quas ptyadas vocant, quoniam venena in oculos hominum expuant: contra oculorum albugines, obscuritates, cicatrices, argema, palpebras, & cum erui farina contra adustiones, contra aurium pura, vermiculosque, si decoquatur ad dimidias partes cum porro capitato nouo fictili. Vaporatio quoque ea menses fœminarum ciet. Salpe fouet illa oculos firmitatis causa: illinit Sole vsta, cum oui albumine, efficacius struthiocameli, binis horis. Hac & atramenti lituræ abluuntur. Virilis podagris medetur, argumento fullonum, quos ideo tentari eo morbo negant. Veteri miscetur cinis osteorum, aduersus eruptiones in corpore infantium, & omnia hulcera manantia. Ea exesis, ambustis, sedis vitiis, rhagadis, & scorpionum ictibus illinitur. Obstetricum nobilitas non alio succo efficacius curari pronuntiauit corporum pruritus nitro addito, hulcera capitum, porrignes, nomas, præcipuè genitalium. Sua cuique autem (quod fas sit dixisse) maximè prodest, confestim perfuso canis morsu, echinorumque spinis inhaerentibus, & in spongia lanisve imposita: aut aduersus canis rabidi morsus, cinere ex ea subacto: contraque serpentium ictus. Nam contra scolopendras mirum proditur, vertice tacto vrinæ suæ gutta, liberari protinus læfos. Auguria valetudinis ex ea traduntur. Si manè candida,

didā, dein rufa sit: illo modo concoquere, hoc concoxisse si significatur. Mala signa rubra, pessima nigra: mala bullantis & crassa: in qua quod subsidit, si album est, significat circa articulos aut viscera dolorem imminere. Eadem viridis, morbum viscerum, pallida bilis, rubens sanguinis. Mala, & in qua veluti furfures atque nubeculae apparent. Diluta quoque alba vitiosa est: mortifera vero crassa, graui odore: & in pueris tenuis ac diluta. Magi vetant eius causa contra Solē Lunamque nudari, aut umbram cuiusquam ab ipsa aspergi. Hesiodus iuxta obstantia reddi suadet, ne Deum aliquem nudatio offendat. Hofthanes contra mala medicamenta omnia promisit auxiliari, matutinis horis suam cuique instillatam in pedem.

10

De remediis muliebribus.

CAP. VII.

QVæ ex mulierum corporibus traduntur, ad portentorum miracula accedunt, vt si leamus diuisos membratim in scelera abortus, mensium piacula, quæque alia non obstetrices modo, verumetiam ipsæ meretrices prodidere. Capilli si cremuntur, odore serpentes fugari. Eodem odore vuluæ morbo strangulatas respirare. Cinere eo quidem, si in testa sint cremati, vel cum spuma argenti, scabritias oculorum ac pruriginem emendari: item verrucas, & infantium hulcera cum melle. Capitis quoque vulnera, & omnium hulcerum sinus, addito melle ac thure. Panos, podagras, cum adipe suillo sacrum ignem, sanguinemque sisti illico, & fornicationes corporum. De lactis vsu cōuenit, dulcissimū esse mollissimūque; & in longa febre cœliacisq; vtilissimū, maximè eius quæ iam infantem remouerit. Et in malacia stomachi, in febribus, ^arosionibus efficacissimū experientur. Item mammarum collectionibus cū thure, oculo ab ictu cruore suffuso, & in dolore aut epiphoris si immulgeatur, plurimum prodest: magisque cum melle & narcissi succo, aut thuris polline. Sempërque in omni vsu efficacius eius, quæ marè enixa sit: multoque efficacissimū eius, quæ geminos peperit mares, & si vino ipsa cibisque acrioribus abstineat. Misto præterea ouorum candido liquore, madidæque lana frontibus impositū, fluxiones oculorū suspendit. Nā si rana saliuam suam oculum asperferit, præcipuum est remediū. Et cōtra morsum eiusdē bibitur, stillaturque. Qui simul matris filiaque lacte inunctus sit, liberari oculorum metu in totam vitam affirmat. Aurium quoque vitis medetur, modicè admisto oleo; aut si ab ictu dolent, anserino adipe tepesactū. Si odor grauior sit, vt plerunque fit longis vitis, diluto melle lana includitur. Et cōtra morbum regium in oculis relictum, instillatur cū elaterio. Peculiariter valet potum cōtra venena, quæ data sunt è marino lepore buprestique, ^b vt Aristoteles tradit, dorycnion. Et cōtra insaniam, ^b & vt Aristoteles tradit, contra Dorycnion. quæ facta sit hyoscyami potu. Podagris quoque iubent illini cū cicuta. Alij cum œfypo & adipe anserino: qualiter etiā vuluarum doloribus imponitur. Aluum etiam sistit potum, vt Rabirius scribit: & menses ciet. Eius verò quæ foeminam enixa sit, ad vitia tantum in facie sananda præualet. Pulmonum quoque incōmoda lacte mulieris sanantur: cui si admisceatur impubis pueri vrina vel mel Atticum, omnia singulorum cochlearium mēsurā, murmura quoque aurium eiici inuenio. Eius quæ marem peperit, lacte gustato, canes rabiosos fieri negant. Mulieris saliuam quoque ieiunę potentē diiudicant oculis cruentatis. Et si contra epiphoras, feruentes anguli oculorum subinde madefiant: efficacius, si cibo vinoque se pridie ea abstinerit. Inuenio & fascia mulieris alligato capite, dolores minui. Post hæc nullus est modus. Iā primū abigi grandines turbinesq; contra fulgura ipsa in mense connudata: sic auerti violentiā cæli: in nauigando quidem tempestates, etiam sine mēstruis. Ex ipsis verò mēstruis, monstrificis aliās, vti suo loco indicauimus, dira & infanda vaticinantur: è quibus dixisse nō pudeat, si in defectu Lunæ Solisve congruat vis illa, irremediabilem fieri: nō segnius & silente Luna, coitusq; tum maribus exitiales esse atque pestiferos. Purpuram quoque ab his eo tempore pollui. Tanto vim esse maiorem. Quocunque autē alio menstruo, si nudatę segetem ambient, crucas ac vermiculos scarabæosque ac noxia alia decidere. Metrōdorus Scepsius in Cappadocia inuentum prodit, ob multitudinem cantharidum. Ire ergo per media arua, reiectis super clunes vestibus. Alibi seruatur, vt nudis pedibus eant, capillo cinctūque dissoluto. Cauendum ne

Luq̄

id oriente Sole faciant: sementem enim arescere. Item nouellas vites eius tactu in perpetuum lædi: rutam & ederas res medicatissimas illico mori. Multa diximus de hac violentia. Sed præter illa certum est, apes tactis alueariis fugere: linæque, cum coquantur, nigrescere: aciem in cultris tonforum hebetescere: æs contactum graue virus accipere & æruginem, magis si decrecente Luna id accidat: equas, si sint grauidæ, tactas abortum pati. Quin & aspectu omnino, quamuis procul visas, si purgatio illa post virginitatem prima sit, aut in virginea ætate spontanea. Nam bitumen in Iudæa nascens, sola hac vi superari, filo vestis contactæ, docuimus. Ne igne quidem vincitur, quo cuncta: cinisque etiam ille, si quis aspergat lauandis vestibus, purpuras mutat, florem coloribus adimit, ne ipsis quidæm scæminis malo suo inter se immunibus. Abortum facit illitus, aut si omni- 10 no prægnans supergrediatur. Quæ Lais & Elephantis inter se contraria prodidere de abortiuis, carbone è radice brassicæ vel myrti vel tamaricis in eo sanguine extincto: item asinas non concipere tot annis, quot grana hordei contacta ederint: quæque alia nuncupauere monstrifica, aut inter ipsas pugnancia, cum hæc scæcunditatem fieri iisdem modis, quibus illa sterilitatem, pronuntiaret, melius est non credere. Bythus Dyrhachinus hebetata aspectu specula recipere nitorem tradit, iisdem auersa rursus contuentibus: omnemque vim talem resolui, si nullum piscem secum habeat. Multi verò inesse etiam remedia tanto malo aiunt: podagras illini, strumas, & parotidas, panos, sacros ignes, furunculos, epiphoras tractatu earum mulierum leniri. Lais & Salpe canum rabioforum morsus, & tertianas quartanasque febres, menstruo in lana arietis nigri, argenteo bra- 20 chiali incluso. Diotimus Thebanus, vestis omnino ita infectæ portiuncula, ac vel licio, brachiali inserta. Sotira obstetrix, tertianis quartanisque efficacissimum dixit plantas ægri subterlini: multoque efficacius, ab ipsa muliere, & ignoranti. Sic & comitiales excitari. Ictidas medicus quartanas coitu finiri, incipientibus duntaxat menstruis, spon- dit. Inter omnes verò conuenit, si aqua potiusque formidetur à morfu canis, supposita tantum calici lacinia tali, statim metum eum discuti: videlicet præualente sympathia illa Græcorum, cum rabiem canum eius sanguinis gustatu incipere dixerimus. Cinere eo iumentorum omnium hulcera sanari certum est, addita caminorum farina & cera. Maculas autem è veste eas, non nisi eiusdem vrina elui. Cinerem per se rosaceo mistum, scæ- 30 minarum præcipuè, capitis sedare dolores illitum fronti. Asperrimamque vim proflu- uij eius esse primis annis virginitate soluta. Id quoque conuenit, quo nihil equidem li- bentius crediderim, tactis omnino menstruo postibus, irritas fieri Magorum artes, generis vanissimi, vt æstimare licet. Ponam enim vel modestissimum è promissis eorum: ex homine siquidem resegmina vnguium è pedibus manibusque cera permista, ita vt dicatur tertianæ, vel quotidianæ, vel quartanæ febris remediū quæri, ante Solis ortum alienæ ianux affigi iubent, ad remedia in iis morbis: quanta vanitate si falsum est, quantæve noxa, si transferunt morbos ad innocentiores? Ex his omnium digitorum resegmina vnguium, ad cauernas formicarum abiici iubent, eamque quæ prima cœperit trahere, correptam subnecti collo, ita discuti morbum.

Medicina ex animalibus peregrinis, de elephanto, & leone, & camelo, & hyæna, & crocodi- 40 lo, & chamæleonte, & scinco, & hippopotamo, & lyncibus.

C A P. V I I I.

HÆc sunt, quæ retulisse fas sit, ac pleraque ex iis non nisi honore dicto. Reliqua in- testabilia & infanda, vt festinet oratio ab homine fugere. In cæteris claritates animalium aut operum sequemur. Elephanti sanguis, præcipuè maris, fluxiones omnes, quas rheumatismos vocant, sistit. Ramenti eboris cum melle Attico (vt aiunt) nubeculæ in facie, scobe paronychia tolluntur. Proboscidis tactu capitis dolor leuatur, efficacius si & sternuat. Dextra pars proboscidis cum Lemnia rubrica adalligata, impetus libidinū stimulat. Sanguis & syntecticis prodest, iecurque comitialibus morbis. Leonis adipem cum rosaceo, cutem in facie custodiunt à vitiiis, candoremque seruant. Sanant & adusta niui- 50 bus, articularumque tumores. Magorum vanitas perunctis eo adipe, faciliorem gratiam apud

apud reges populóſve promittit: præcipuè tamen eo pingui, quod fit inter supercilia, vbi esse nullum potest. Similia dentis, maximè à dextra parte, villique è rostro inferiori, promissa sunt. Fel aqua addita, claritatem oculis inunctis facit: & cum adipe eiusdem, comitiales morbos discutit, leui gustu, & vt protinus, qui sumpſere, cursu id digerant. Cor in cibo sumptum, quartanis medetur: adeps cum rosaceo quotidianis febribus. Perunctos eo bestia fugiunt. Resistere etiam insidiis videtur. Cameli cerebrum arefactum, potumque ex aceto, comitialibus morbis aiunt mederi: item fel cum melle potum: hoc & angina. Cauda arefacta solui aluum: fimi cinere crispari capillum cum oleo. Et dysentericis prodest illitus cinis, potusque quantum tribus digitis capiatur, & comitialibus morbis.

10 Vrinam fullonibus vtilissimam esse tradunt: itémque hulceribus manantibus. Barbaros constat eam seruare quinquennio, & heminis pota ciere aluum. Setas è cauda contortas & sinistro brachio adalligatas, quartanis mederi. Hyænâ Magi ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt; vtpote cui & ipsi Magicas artes dederint, vimque, qua alliciat ad se homines mente alienatos. De permutationis sexus annua vice diximus, cæteraque de monstrifica natura eius: nunc persequemur quæcunque medicinis produntur. Præcipuè pantheris terrori esse traduntur, vt ne contentur quidem resistere: & aliquid de corio earum habentem non appeti. Mirumque dictu, si pelles vtriusque contrariæ suspendantur, decidere pilos pantheræ. Cùm fugiant venanté, declinare ad dextram, vt prægressi hominis vestigia occupent. Quod si successerit, alienari mente, ac vel ex

20 equo hominem decidere. At si in læuam detorserit, deficientis argumentum esse, celerémque capturam. Facilius autem capi, si cinctus suos venator, flagellumque imperitans equo septenis alligauerit nodis. Mox, vt est solers ambagibus vanitas Magorum, capi iubent Geminorum signum transeunte Luna, singulósque propè pilos seruari. Capitis dolori alligatam cuté prodesse quæ fuerit in capite eius. Lippitudini fel illitum frontibus: aut ne omnino lippiatur, decoctum cum mellis Attici cyathis tribus & croci vncia, inunctum: sic & caligines discuti & suffusiones. Claritaté excitari melius inueterato medicamento. Asseruari auté in Cypria pyxide. Eodem sanari argema, scabritias, excrescentia in oculis: item cicatrices. Glaucomata verò iocineris recentis inassati sanie, cum despumato melle inunctis. Dentes eius dentium doloribus tactu prodesse, vel adalligatos ordine, humeros humerorum & lacertorum doloribus. Eiusdem dentes si de sinistra parte rostri eruti sint, alligatos pecoris aut capri pelle, stomachi cruciatibus. Pulmones in cibo sumptos cœliacis. Ventriculis, cinerem cum oleo illitum. Neruis, medullas è dorso cum oleo veteri ac felle. Febribus quartanis, iecur degustatum ter ante accessiones. Podagris, spinæ cinerem cum lingua & dextro pede vituli marini, addito felle taurino, omnia pariter cocta atque illita hyænæ pelle. In eodem morbo prodesse & fel cum lapide Assio. Tremulis, spasticis, exilientibus, & quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita vt reliquæ partis cinis cum cerebro hyænæ illinatur. Pilos etiam auferri hac compositione illita, aut per se felle, euulsis prius, quos renasci non libeat. Sic & palpebris inutiles tolli. Lumborum doloribus carnes è lumbis edendas, illinendâsque cum oleo. Sterilitatem

40 mulierum emendari, oculo cum glycyrrhiza & anetho sumpto in cibo, promisso intra triduum conceptu. Contra nocturnos pauores umbrarumque terrorem vnus è magnis dentibus lino alligatus succurrere narratur. Furentes suffiri eodem, & circumligari ante pectus cum adipe renum, aut iocinere, aut pelle præcipiunt. Mulieri candida è pectore hyænæ caro, & pili septem, & genitale cerui si illigentur dorcadis pelle, collo suspensa continere partus promittunt. Veneré stimulari, genitali ad sexus suos in melle sumpto, etiam si viri mulierum coitus oderint. Quinimo totius domus concordiam, eodem genitali & articulo spinæ cum adhærente corio asseruatis, constare: quem spinæ articulum siue nodum Atlantion vocant: est autem primus. In comitialium quoque remediis habent eum. Adipe accenso, serpentes fugari dicunt. Maxillæ parte comminuta in aniso, &

50 in cibo sumpta, horrores sedari. Eodem suffitu mulierum menses euocari. Tantumque est vanitatis, vt si ad brachium adalligetur superioris rostri dextræ partis dens, iaculan-

tium ictus deerraturos negent. Palato eiusdem arefacto, & cum alumine Ægyptio calefacto, ac ter in ore permutato, fœtores & hulcera oris emendari. Eos verò, qui linguam in calceamento sub pede habeant, non latrari à canibus. Sinistra parte cerebri naribus illita, morbos perniciosos mitigari, siue hominum, siue quadrupedum. Frontis corium fascinationibus resistere. Cervicis carnes siue mandantur, siue bibantur, arefactæ, lumborum doloribus. Nervis à dorso armisque, suffiendos neruorum dolores. Pilos rostri admotos mulierum labris, amatorium esse. Iecur potum, torminibus & calculis mederi. Iam cor in cibo potuue sumptum, omnibus doloribus corporum auxiliari: lienem lienibus: omentum, hulcerum inflammationibus cum oleo: medullas, doloribus spinæ & neruorum, lassitudini renum. Nervos potos in vino cum thure, fœcunditatem restituere a-
a inflatio-
nes, demptam veneficio. Vuluam cum mali Punici dulcis cortice in potu datam prodesse mulierum vuluæ. Adipe è lumbis suffiri difficulter parientes, & statim parere. E dorso medullam adalligatâ contra vanas species opitulari. Spasticis, genitale è maribus suffitu. Item lippientibus, ruptis, & contra inflammationes, seruos pedes, tactu: læuos dextris partibus, dextros læuis. Sinistrum pedem superlatum parturienti, letalem esse: dextro il lato, facilè eniti. Membranam quæ fel contineat, cardiacis potam in vino vel in cibo sumptam, succurrere: vesicam in vino potam, contra vrinæ incontinentiam. Quæ autem in vesica inuenta sit vrina, additis oleo ac sesamo, & melle, hauſtam prodesse ægrimoniæ veteri. Costarum primam & octauam, suffitu ruptis salutarem esse: ex spina verò parturientibus ossa: sanguinem cum polenta sumptum, torminibus. Eodem tactis postibus, vbi-
10
20
30
40
50
vtriusque
vtriusque cinis e
omnem sca
oculorum
adidicis: tufin
adipem, quo t
Cor annex
nitæ, qua
nusque ch
gula membra
adidicis Gra
acutiore cur
& ideo verfic
enim sup
chere enim sup
animalibus.
concurfus
pertinent
coarguend
tollit: lingu
domi: si ver
euentus
prioribus
que noct
verò p
ranguento
ab aliis
si abie
qualiter
resolu
erino, in q
teatur lac
propè cr
in aqua
cum ranæ
sunt sanari
cum id ani
num homin
orari. Eadem
quam discuti,
democritus, q
alias sag
similitudi
tantum &
rum seta à c
Rostrum ei
no & eruce
singularu
pipere pari
menæ, vt Ap
betius plus qu
erei eiusdem
no quædam a

vtriusque cinis ex aceto illitus his partibus, quas secari opus sit, aut nidor cremati, fen-
 sum omnem scalpelli aufert. Sanguis vtriusque claritatem visus inunctis donat: & cica-
 trices oculorum emendat. Corpus ipsum excepto capite pedibusque, elixum manditur
 ischiadicis: tussimque veterem sanat, præcipue in pueris: item lumborum dolores. Habent
 & adipem, quo tactus pilus defluit. Hic perunctos à crocodilis tuetur, instillaturque mor-
 sibus. Cor annexum in lana ouis nigræ, cui nullus alius color incurauerit, & primo par-
 tu genitæ, quartanas abigere dicitur. Iungemus illis simillima, & peregrina æquè anima-
 lia, priusque chamæleonté, peculiari volumine dignum existimatum Democrito, ac per
 singula membra defecratum, non sine magna voluptate nostra, cognitis proditisque
 10 mendaciis Græcæ vanitatis. Similis & magnitudine est supra dicto crocodilo, spinæ tan-
 tum acutiore curuatura, caudæ amplitudine distans. Nullum animal pauidius existima-
 tur, & ideo versicoloris esse mutationis. Vis eius maxima contra accipitrū genus. De-
 trahere enim supra volentem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæ-
 teris animalibus. Caput eius & guttur si roboreis lignis accendantur, imbrium & toni-
 truum concursus facere, Democritus narrat: item iecur in tegulis vstum. Reliqua ad ve-
 neficia pertinentia quæ dicit, quanquam falsa existimantes, omitemus, præterquam vbi
 irrifū coarguendum. Dextro oculo, si viuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte ca-
 prino tolli: lingua adalligata, pericula puerperij. Eundem salutarem esse parturientibus,
 si sit domi: si verò inferatur, perniciosissimum. Linguam, si viuenti exempta sit, ad iudi-
 20 ciorum euentus pollere. Cor aduersus quartanas illigatū nigra lana primæ tonsuræ. Pe-
 dem è prioribus dextrum, hyænæ pelle adalligatum sinistro brachio, contra latrocinia
 terrorisque nocturnos pollere. Item dextram in amillam contra formidines pauoreque.
 Sinistrum verò pedem torreri in furno cum herba quæ etiam chamæleon vocetur, addi-
 toque vnguento in pastillos digeri: eos in ligneo vase conditos, præstare (si credimus) ne
 cernatur ab aliis qui habeat. Armum dextrum ad vincendos aduersarios vel hostes vale-
 re, vtique si abiectos eiusdem neruos calcauerit. Sinistrum humerum quibus monstris cõ-
 secret, qualiter somnia quæ velis & quibus velis mittantur, pudet referre. Omnia ea dex-
 tro pede resolui: sicut sinistro latere lethargos, quos fecerit dextrum. Capitis dolores, in-
 sperfo vino, in quo latus alterutrum maceratū sit, sanari. Feminis sinistri vel pedis cineri
 30 si misceatur lac suillum, podagricos fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & suffusiones
 corrigi propè creditur, tridui inunctione: serpentes fugari ignibus instillato: mustelas
 contrahi in aquam coniecto: corpore vero illito, detrahi pilos. Idem præstare narrant
 iecur, cum ranæ rubetæ pulmone illitū. Præterea iocinere amatoria dissolui. Melancho-
 licos autè sanari, si ex corio chamæleontis herbæ succus bibatur. Intestina & fimum eo-
 rum, cum id animal nullo cibo viuat, cū simiarum vrina illita inimicorum ianuæ, odium
 omnium hominum his conciliare. Cauda, flumina & aquarum impetus sisti, serpentes
 soporari. Eadem medicata cedro & myrrha, illigatæque gemino ramo palmæ, percussam
 aquam discuti, vt quæ intus sint omnia appareant: vtinamque eo ramo contactus esset
 40 Democritus, quoniam ita loquacitates immodicas promisit inhiberi. Palamque est, vi-
rum aliàs sagacem & vitæ vtilissimum, nimio iuuandi mortales studio prolapsum. Ex ea-
 dem similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt, candi-
 diore tantum & tenuiore cute. Præcipua tamen differètia dignoscitur à crocodilo, squa-
 marum seta à cauda ad caput versa. Maximus Indicus, deinde Arabicus. Afferuntur fal-
 si. Rostrum eius & pedes in vino albo poti, cupiditates Veneris accendunt: vtique cū sa-
 tyrio & erucæ femine, singulis drachmis omnium, ac piperis duabus admistis, ita vt pa-
 stilli singularum drachmarum bibantur: per se laterum carnes obolis binis cum myrrha
 & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur. Prodest & contra sagittarum
 venena, vt Apelles tradit, antè posteaque sumptus. In antidota quoque nobilia additur.
 Sestius plus quàm drachmæ pondere in vini hemina potū, perniciem afferre tradit. Præ-
 50 terea eiusdem decocti ius cum melle sumptum, Venerem inhibere. Est crocodilo cogna-
 tio quædam annis eiusdem geminique victus cum hippopotamo: repertore detrahendi

sanguinis, vt diximus. Plurimi autem super Saiticam præfecturam. Huius corij cinis cum aqua illitus, panos sanat: adeps frigidas febres: item fimum suffitu. Dentes è parte læua dolores dentium, scarificatis gingiuis. Pellis eius è sinistra parte frontis in inguina adalligata, Venerem inhibet. Eiusdem cinis alopecias explet. Testiculi drachma ex aqua contra serpentes bibitur. Sanguine pictores vtuntur. Peregrinæ sunt & lynces, quæ clarissimè omnium quadrupedum cernunt. Vngues earum omnes cum corio exuri efficacissimè in Carpatho insula tradunt. Hoc cinere potio, propudia virorum: eiusdem aspersu, fœminarum libidines inhiberi: item pruritus corporum: vrina, stillicidia vesicæ. Itaque eam protinus terra pedibus aggesta obruere traditur. Eadem autem & iugulorum dolori monstratur in remedio. Hactenus de externis. Nunc reuertemur 10 ad nostrum orbem: primùmque communia animalium remedia, atque eximia dicemus.

Medicinae communes ex feris animalibus, aut eiusdem generis placidis. Lactis vsus & observationes, & de caseis, butyro & adipe.

C A P. IX.

Sicuti de lactis vsu. Vtilissimum cuique maternum. Concipere nutrices exitiosum est: hi sunt enim infantes qui colostrati appellantur, densato lacte in casei speciem. Est autem colostra, prima à partu spongiosa densitas lactis. Maximè autem alit quodcunque humanum, mox caprinum: vnde fortassis fabulæ Iouem ita nutritum dixere. Dulcissimum ab hominis camelinum, efficacissimum ex asinis. Magnorum animalium & cor- 20 porum, faciliùs redditur. Stomacho accommodatissimum caprinum, quoniã fronde magis, quàm herba, vescuntur. Bubulum medicatius. Ouillum dulcius & magis alit, stomacho minùs vtile, quoniam est pinguius. Omne autem verum aquatius æstiuo, & de nouellis: probatissimum verò quod in vngue hæret, nec defluit. Innocentius decoctum, præcipuè cum calculis marinis. Aluus maximè soluitur bubulo. Minùs inflat quodcunque decoctum. Vfus lactis ad omnia intus exulcerata, maximè renes, vesicam, interanea, fauces, pulmones: foris pruritus cutis, eruptiones pituitæ, post abstinentiam. Nam vt in Arcadia bubulum biberent phthifici, syntecticique & cachectæ, diximus in ratione herbarum. Sunt inter exempla, qui asininum bibendo liberati sint podagra chiragræ. Medici speciem vnã addidere lactis generibus, quod schiston appellauere. Id fit hoc mo- 30 do: Fictili nouo feruet caprinum maximè, ramisque ficulneis recetibus miscetur, additis totidem cyathis mulsi, quot sint heminae lactis. Cùm feruet, ne circumfundatur, præstat cyathus argenteus cum frigida aqua demissus, ita ne quid fundat: ablatum deinde igni refrigeratione diuiditur, & discedit serum à lacte. Quidam & ipsum serum iam multò potentissimum, decoquunt ad tertias partes, & sub dio refrigerant. Bibitur autem efficacissimè heminis per interualla singulis diebus quinis: meliùs à potu gestari. Datur comitialibus, melancholicis, paralyticis, in lepris, elephantiasi, articularibus morbis. Infunditur quoque lac contra rosiones à medicamentis factas. Et si vratur dysenteria, decoctum cum marinis lapillis, aut cum ptisana hordeacea. Item ad rosiones intestinorum, bubulum aut ouillum vtilius. Recens quoque dysentericis infunditur: ad colum autem cru- 40 dum: item vuluæ, & contra serpētium ictus: phthificis, cantharidum, aut salamandræ, aut buprestis, aut pityocampes venenis. Priuatim bubulum his qui Colchicon biberint, aut cicutam, aut dorycnium, aut leporem marinum: sicut asininum contra gypsum, & cerusam, & sulphur, & argentum viuum: item duræ aluo in febris. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis vtilissimè. Et bibitur ab imbecillitate vires recolligentibus, quos atrophos vocat: in febris etiam quæ careat dolore capitis. Pueris ante cibum, lactis asinini heminam dari, aut si in exitu cibi rosiones sentiret, antiqui in arcanis habuerunt: si hoc non esset, habuerunt è caprino. Bubuli serum orthopnoicis prodest ante cætera, addito nasturtio. Inunguntur etiã oculi, in lactis heminis sesamæ additis drachmis quatuor tris in lippitudine. Caprino lienes sanantur, post bidui inedia tertiam die edera pastis ca- 50 pris, per triduum potio sine alio cibo. Lactis vsus aliàs cōtrarius capitis doloribus, hepaticis,

ticis, spleneticis, neruorum vitio febres habentibus, vertigini, præterquam purgationis gratia, grauedini, tussientibus, lippis. Suillum vtilissimum tenesmo, dysenteria, necnon phthificis. Hoc & mulieri saluberrimum qui dicerent, fuerunt. De generibus caseorum diximus, cum de vberibus singulisque animalium membris diceremus. Sextius eosdem effectus equino, quos bubulo, tradit. Hunc vocant hippacen. Stomacho vtilis, qui non sint falsi, id est, recentes. Veteres aluum sistunt, corpusque minuunt, stomacho vtiliores: & in totum falsa minuunt corpus, alunt mollia. Caseus recens cum melle, suggillata emendat, mollis aluum sistit. Sedat tormina pastillis in vino austero decoctis, rursusque in patina tostis cum melle. Sapon vocant, qui cum sale & sorbis siccis è vino tritus potusque
 10 medetur cœliacis. Genitalium carbunculis caprinus tritus & impositus: item acidus cum oxymelite. Maculis in balneo illitus oleo interlinitur. E lacte fit & butyrum, barbararum gentium laudatissimus cibus, & qui diuites à plebe discernat. Plurimum è bubulo, & inde nomen: pinguisimum ex ouibus. Fit & ex caprino, sed hyeme calefacto lacte, æstate expresso tantum, crebro iactatu in longis vasis, angusto foramine spiritum accipiētibus sub ipso ore, aliàs præligato. Additur paululum aquæ, vt acefcat. Quod est maximè coactum, in summo fluitat. id exemptum addito sale, oxygala appellant. Reliqua decoquunt in ollis: ibi quod supernatat, butyrum est, oleosum natura. Quo magis virus resipit, hoc præstātius iudicatur. Pluribus compositionibus miscetur inueteratum. Natura eius adstringere, mollire, replere, purgare. Oxygala fit & alio modo, acido lacte addi-
 20 to in recens quod velis acefcere, vtilissimum stomacho. Effectus dicemus suis locis.

Proxima in communibus adipis laus est, sed maximè suilli, apud antiquos etiam religiofi. Certè nouæ nuptæ intrantes, etiamnum solenne habent postes eo attingere. Inueteratur duobus modis, aut cum sale, aut syncerus: tanto vtilior, quanto fit vetustior. Axungiam etiam Græci appellauere eum in voluminibus suis. Neque est occulta virium causa, quoniam id animal herbarum radicibus vescitur. Itaque etiam fimo innumeri vsus. Quamobrem non de alia loquimur sue, multo efficaciore scæmina, & quæ non peperit. Multo verò præstantior in apris est. Vfus igitur axungia est ad mollienda, excalfacienda, discutienda, purgandaque. Medicorum aliqui admisso anseris adipe, taurorumque seuo & cæfypo, ad podagras vt iubent. Si verò permaneat dolor, cum cera, myrto, resina,
 30 pice. Syncera axungia medetur ambustis vel niue: pernionibus autem cum hordei cinere & galla pari modo. Prodest & confricatis membris: itinerumque lassitudines & fatigationes leuat. Ad tussim veterem recens decoquitur quadrantis pondere in vini cyathis tribus addito melle. Vetus etiam phthisin in pilulis sumpta sanat, quæ sine sale inueterata est. Omnino enim nõ nisi ad ea quæ purganda sint, aut quæ non sint exulcerata, falsa petitur. Quidam quadrantes axungia & mulsi in vini cyathis tribus decoquunt contra phthises, quintoque die picem liquidam in ouo sumi iubent, circumligatis lateribus, & pectoribus, & scapulis eorum qui phthisin sentiunt. Tantaque est vis, vt genibus etiam adalligata, redeat in os sapor, eamque expuere videantur. E sue quæ nõ pepererit, aptissimè vtuntur ad cutem mulieres. Contra scabiem verò quiuis, admisso iumentorum se-
 40 uo, pro parte tertia, & pice, pariterque subferuefactis. Syncera partus in abortum vergentes nutrit: collyrij modo subdita. Cicatrices concolores facit cerussa admista, vel argenti spuma. At cum sulphure, vnguium scabritias emendat. Medetur & capillo fluenti: & hulceribus in capite mulierum cum gallæ parte quarta: & infumata pilis oculorum. Datur & phthificis vnciatim, cum vini veteris hemina decocta, donec tres vnciæ è toto residant. Aliqui & mellis exiguum adiiciunt. Panis illinitur cum calce, item furunculis duritiæque mammarum. Rupta & conuulsa, & spasmata, & luxata sanat. Clauos & rimas callique vitia, cum elleboro albo: parotidas admista farina falsamentaria testæ: quo genere proficit & ad strumas. Pruritus & papulas in balneo perunctis tollit: alióque etiamnum modo podagricis prodest misto oleo vetere, contrito vnà sarcophago lapide, &
 50 quinquefolio tuso in vino, vel cum calce, vel cum cinere. Facit & peculiare emplastrum lxxxv. pondo, centum spumæ argenteæ mistis, vtilissimum contra inflammationes

hulcerum. Adipe verrino & inungi putant vtile, quæque serpant, illinire cum resina. Antiqui maximè axibus vehiculorum perungendis, ad faciliorem circumactum rotarum utebantur: vnde nomen: sic quoque vtili medicina cum illa ferrugine rotarum ad sedis vitia virilitatisque. Et per se axungiam Medici antiqui maximè probabant renibus detractam, & exemptis venis aqua cælesti fricabant crebrò, decoquebantque fictili nouo sæpius, tum demum asseruantes. Conuenit falsam magis emollire, excalfacere, discutere, vtilioremque esse vino lotam. Massurius palmam lupinò adipi dedisse antiquos tradit. Ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas, ne quid mali medicamento inferretur. Quæ ratio adipis, eadem in his quæ ruminant seui est, aliis modis, non minoris potentiæ. Perficitur omne exemptis venis aqua marina vel salsa lotum, mox in pila tufum, aspersum marina. Crebrò postea coquitur, donec odor omnis aboleatur. Mox assiduo Sole ad candorem reducitur. A renibus autem omne laudatissimum est. Si verò vetus reuocetur ad curam, liquefieri priùs iubent: mox frigida aqua lauari sæpius, dein liquefacere affuso vino quàm odoratissimo. Eodémque modo iterum ac sæpius coquunt, donec virus euanescat. Multi priuatim sic taurorum, leonumq; ac pantherarum, & camelorum pingua curari iubent. Vfus dicetur suis locis. Communis & ratio medullarum est. Omnes molliunt, explent, siccant, excalfaciunt. Laudatissima ceruina, mox vitulina, dein hircina & caprina. Curantur ante autumnum recentes lotæ, siccataque in vmbra per cribrum. Dein liquatæ per lintea exprimuntur, ac reponuntur in fictili locis frigidis. Inter omnia autem communia animalium vel præstantissimi effectus fel est. Vis eius excalfacere, mordere, 20 scindere, extrahere, discutere. Minorum animalium subtilius intelligitur, & ideo ad oculorum medicamenta vtilius existimatur. Taurino præcipua potentia, etiam in are pellibusque colore aureo ducendis. Omne autem curatur recens præligato ore lino crasso, demissum in feruentem aquam semihora, mox siccatum sine Sole, atque in melle conditum. Damnatur equinum tantum inter venena, ideo Flamini sacrorum equum tangere non licet, cum Romæ publicis sacris equus etiam imoletur. Quin & sanguis eorum septicam vim habet. Item equarum, præterquam virginum erodit, emarginat hulcera. Taurinus quidem recens inter venena est, excepta Ægira. Ibi enim sacerdos Terræ vaticinatura, tauri sanguinem bibit priùs quàm in specum descendat. Tantum potest sympathy illa, de qua loquimur, vt aliquando religione aut loco fiat. Drusus Tribunus plebis 30 traditur caprinum bibisse, cum pallore & inuidia veneni sibi dati in simulare Q. Cepionem inimicum vellet. Hircorum sanguinis tanta vis est, vt ferramentorum subtilitas non aliter acrius induretur, scabritia tollatur vehementiùs, quàm lima. Non igitur & sanguis animalium inter communia dici potest, & ideo quisque suis dicetur effectibus. Digeremus enim in animalia singula vsus, plurimumq; contra serpentes. Exitio his esse ceruos nemo ignorat, vt si quæ sunt, extractas cauernis mandentes. Nec verò ipsi spirantesque tantum aduersantur, sed membratim quoque. Fugari eas nidore cornus si vratur, dictum est: at è summo gutture vstis ossibus, congregari dicuntur. Pelles eiusdem animalis substratæ, securos præstant ab eo metu somnos. Coagulū quoque ex aceto potum ab ictu: & si omnino tractatum sit, eo die non ferit serpens. Testes quoque eius inueterati, vel genitale ma- 40 ris, salutariter dantur in vino: item ventres qui centipelliones vocantur. Fugunt & omnino dentem cerui habentes, aut medulla perunctos seuoue cerui aut hinuli. Summis autem remediis præfertur hinulei coagulum, matris ytero execti, vt indicauimus. Sanguine quoque ceruino si vnà vrantur dracontion & cunilago & anchusa lentisci ligno, contra hi serpentes dicunt. Dissipari deinde, si sanguine detracto adiiciatur pyrethrum. Inuenio apud autores Græcos animal ceruo minus, & pilo demum simile, quod ophion vocatur. Sardiniam id tantum ferre solitā. Hoc interisse arbitror, & ideo medicinas ex eo omitto.

Medicina de apro, & capris, & equis feris, & remedia ex bestiis contra omnes morbos.

C A P. X.

A Pri quoque cerebrum contra eas laudatur cum sanguine. Iecur etiam inueteratum 50 cum ruta potum ex vino. Item adeps cum melle resinæque. Simili modo verrinum iecur,

iecur, exemptis duntaxat fibris, quatuor obolorum pondere, vel cerebrum in vino potum. Caprarum cornu vel pilis accensis, fugari serpentes dicunt, cineremque eorum potum vel illitum contra ictus valere: item lactis haustus cum vua taminia, vel vrinæ cum aceto scillite: caseum caprinum cum origano impositum, vel seuum cū cera. Millia prætereà remediorum ex eo animali demonstrantur, sicut apparebit: quod equidem miror, cū febris negetur carere. Amplior potentia feris eiusdem generis, quod numerosissimum esse diximus. Alia verò & hircis. Democritus etiamnum effectus eius auget, qui singularis natus sit. Fimo quoque caprarum in aceto decocto illini ictus serpentium placet, & recentis cinere in vino: atque in totum difficilius se recolligentes à serpentium ictu, in caprilibus optimè conualescunt. Qui efficacius volūt mederi, occisæ capræ aluum dissectam cum fimo intus reperto statim illigant. Alij carnem recentem hœdorum pilo suffiunt, eodémque nidore fugant serpentes. Utuntur & pelle eorum recente ad plagas, carne & fimo equi in agro palti, coagulo leporis ex aceto, contraque scorpionem & murem araneū. Aiunt autem non feriri leporis coagulo perunctos. A scorpione percussis, fimum capræ efficacius cum aceto decoctum auxiliatur: lardum iúsque decocti potum his, qui buprestim hauserint. Quinetiam si quis asino in aurem percussus à scorpione se dicat, transire malum protinus tradunt: venenatæque omnia accenso eius pulmone fugere. Et fimo vituli suffiri percussos à scorpione prodest. Canis rabidi morfu facta vulnera circuncidunt ad viuas vsque partes quidam, carnemque vituli admouent, & ius ex eodem carnis decoctæ dant potui, aut axungiam cum calce tufam. Laudat hirci iecur, quo imposito, ne tentari quidem aquæ metu affirmant. Laudant & capræ fimum ex vino illitum, aut melle: melis, & cuculi, & hirudinis decoctum & potum. Ad reliquos bestiarum morsus caprinum caseum siccum cum origano imponunt, & bibi iubent: ad hominis morsus carnem bubulam coctam: efficacius vituli, si non ante quintum diem soluant. Veneficiis rostrum lupi resistere inueteratum aiunt, ob idque villarum portis præfigunt. Hoc idem præstare & pellis è ceruice solida existimatur: quippe tanta vis est animalis, præter ea quæ retulimus, vt vestigia eius calcata equis afferant torporem. Iis qui argentum viuū biberint, lardum remedio est. Asinino lacte potu venena restinguuntur, peculiariter si hyoscyamum potum sit, aut viscum, aut cicuta, aut lepus marinus, aut opocarpalum: aut pharicon, aut dorycnium, & si coagulum alicui nocuerit: nam id quoque venenum est in prima lactis coagulatione. Multos eius & alios vsus dicemus. Sed meminisse oportebit recenti vtendū, aut non multo postea tepefacto. Nullū enim celerius euanescit. Ossa quoque asini confracta & decocta, contra leporis marini venenū dantur. Omnia eadem onagris efficaciora. De equiferis non scripserūt Græci, quoniam terræ illæ non gignebant. Verūtamen fortiora omnia eadem, quàm in equis, intelligi debent. Lacte equino venena leporis marini & toxica expugnantur. Nec vros aut bisontes habuerūt Græci in experimentis, quanquam boue fero refertis Indiæ syluis: portione tamen eadem efficaciora omnia ex his credi par est. Sic quoque lacte bubulo cūcta venena expugnari tradunt, maximè suprà dicta, & si ephemerum impactum sit, aut si cantharides datæ, vomitione omnia egeri: sic & caprino iure cantharides. Contra ea verò quæ exulceratione enecant, seuum vitulinum seu bubulum auxiliatur. Nam contra sanguifugas potas butyrum remedio est, cum aceto ferro calefacto: quod & per se prodest contra venena. Nam si oleum non sit, vicem eius repræsentat. Multipedum morsus cū melle sanat. Omasi quoque iure potu venena suprà dicta expugnari putant, priuatim verò aconita & cicutas: itemque vitulino seuo. Caprinus caseus recens, his qui viscum biberint: lac verò contra cantharidas remedio est, & contra ephemerum potum cum taminia vua. Sanguis caprinus decoctus cum medulla contra toxica venena fumitur: hœdinus contra reliqua. Coagulum hœdi contra viscum, & chamæleontem album, sanguinemque taurinum, contra quem & leporis coagulum ex aceto. Contra pastinacam verò & omnium marinorum ictus vel morsus, coagulū leporis, vel hœdi, vel agni, drachmæ pondere ex vino. Leporis coagulum & contra venena additur antidotis. Papi-

lio quoque lucernarum luminibus aduolans, inter mala medicamenta numeratur. Huic contrarium est iecur caprinum, sicut fel veneficiis ex mustela rustica factis.

De remediis ad morborum multa genera ex animalibus.

C A P. X I.

Hinc deinde reuertemur ad genera morborum. Capilli defluuia vrsinus adeps admisto ladano & adianto continet, alopeciasque emendat, & raritatem superciliarum cum fungis lucernarum, ac fuligine quæ est in rostris earum. Porrigini cum vino prodest. Ad hanc & cornus ceruini cinis è vino, vt que non tædia animalium capillis^a inhaerescant. Item fel caprinum cum creta Cimolia & aceto, sic vt paululû capilli inarescant: 10 item fel hircinum cum vrina tauri. Si verò vetus sit, etiam furfures adiecto sulphure emendat. Cinere genitalis asinini, spissari capillum putant, & è canitie vindicari, si rasis illinatur, plûbóque tritus cum oleo. Densari & asinini pulli cum vrina: admiscantq; nardum fastidij gratia. Alopecias felle taurino cum Ægyptio alumine tepefactis illinût. Capitis hulcera manantia, vrina tauri efficaciter sanat: item hominis vetus, si cyclaminum adiciatur & sulphur. Efficacius tamen & vitulinum fel: quo cum aceto calefacto, & lendes tolluntur. Seuum vitulinum cum sale tritum, capitis hulceribus vtilissimum. Laudatur & vulpiû adeps, sed præcipuè fel, & fimum cum sinapis pari modo illitum. Caprini cornus farina vel cinis, magis hircini, addito nitro & tamaricis semine, & butyro oleoque, prius capite raso, mirè continent ita fluentem capillum. Sicut & canis cinere ex 20 oleo illito supercilia nigrescunt. Lacte caprino lendes tolli tradunt: fimo cum melle alopecias expleri: item vngularum cinere cû pice, fluentem capillum contineri. Leporinus cinis cum oleo myrteo, capitis dolores sedat: item aqua pota, quæ è bouis aut asini potu relicta est: & si credimus, vulpis masculæ genitale circumligatum: cornus ceruini cinis illitus ex aceto vel rosaceo, aut ex irino. Oculorum epiphoras bubulo seuo cum oleo cocto illinunt. Ceruini cornus cinere scabrities eorum inungunt: mucrones autem ipsos efficaciores putant. Lupi excrementis circumlini suffusiones prodest. Cinere eorum cum Attico melle inungi obscuritates: item felle vrsino. Epinyctidas, adipe aprugno cum rosaceo. Vngulæ asininae cinis inunctus è suo lacte, cicatrices oculorum, & albugines tollit. Medulla bubula ex dextro crure priore trita cum fuligine, pilis & 30 palpebrarum vitiis angulorumque occurrit: calliblepharique modo fuligo in hoc vsu temperatur: optimè ellychnio papyraceo oleoque sesamino, fuligine in nouum vas penis deterfa. Efficacissimè tamen euulsos ibi pilos coërcet. Felle tauri cum oui albo, collyria fiunt, aquaque dissoluta inunguntur per quatrimum. Seuum vituli cum anseris adipe & ocimi succo, genarum vitiis aptissimum est. Eiusdem medullæ cum pari pondere ceræ & olei vel rosacei, addito ouo, duritiæ genarum illinuntur. Caseo molli caprino imposito ex aqua calida epiphoræ sedantur: si tumor sit, ex melle. Vtrunque verò fero calido fouendum. Sicca lippitudo, lumbulis suum tostis atque contritis, & impositis tollitur. Capras negant lippire, quoniam eæ quasdam herbas edant: item dorcades. Et ob id fimum earum cera circumdatum noua Luna deuorare iubent, & quo- 40 niam noctu æquè quoque cernant. Sanguine hircino sanari lusciosos putant: nyctalopas à Græcis dictos: capræ verò iocinere, in vino austero decocto. Quidam inassati iocineris sanie inungunt, aut felle capræ, carnesque eas vesci, & dum coquantur oculos vaporari præcipiunt. Id quoque referre arbitrantur, si rutili coloris fuerint. Volunt & oculos suffiri, iocinere in ollis decocto: quidam inassato. Fel quidem caprinum pluribus modis assumunt: cum melle, contra caligines: cum veratri candidi tertia parte, contra glaucomata: cum vino, contra cicatrices, & albugines, & caligines, & pterygia, & argema: ad palpebras verò euulso prius pilo, cum succo oleris, ita vt inunctio inarescat. Contra ruptas tuniculas, cum lacte mulieris. Ad omnia autem inueterata, fel efficacius putant. Nec abdicant fimum ex melle illitum, epiphoris, 50 contraque dolores medullam: item pulmonem leporis. Sedat caliginem fel cuna passo aut

aut melle. Lupino quoque adipe, vel medulla suū, fricari oculos contra lippitudines præ-
 cipiunt. Nam vulpinam linguam habentes in armilla, lippituros negant. Aurium dolo-
 ri & vitii medetur vrina apri in vitro seruata: fel apri vel suis, vel bubulum, cum oleo
 cicino & rosaceo æquis portionibus. Præcipue verò taurinum, cum porri succo tepi-
 dum, vel cum melle, si suppuret. Contraque odorem grauem per se tepesactum in mali-
 corio. In ea parte rupta cum lacte mulierum efficaciter sanat. Quidam etiam in grauitate
 aures sic perluendas putant. Alij cum senecta serpentium & aceto includunt lanas, antè
 aqua calida collutas. Aut si maior sit grauitas aurium, fel cum myrrha & ruta in malico-
 rio excafactum infundunt: lardum quoque pingue: item fimum asini recens cū rosaceo
 10 instillatur: omniæque ea tepesacta. Vtilior equi spuma, vel equini fimi recentis cinis cum
 rosaceo. Seuum bubulū cum adipe anserino, butyrum recens. Vrina capri vel tauri, vel
 fullonia vetus calfacta, vapore per lagenæ collum subeunte. Admifcent & aceti tertiam
 partem: & aliquid vrinæ vituli, qui nondum herbam gustauerit. Fimum etiam misto fel-
 le eiusdem. Et cutem, quam relinquūt angues, excafactis prius auribus. Lana autem me-
 dicamina ea includuntur. Prodest & seuum vituli cum anseris adipe, & ocimi succo: e-
 iusdem medulla admisto cumino trito infusa. Virus verrinum è seropha exceptum prius
 quàm terram attingat, contra dolores. Auribus fractis glutinum è naturis vitulorum fa-
 ctum, & in aqua liquatum. Aliis vitii adeps vulpium. Item fel caprinum cum rosaceo te-
 pido, aut porri succo: aut si sint rupta ibi aliqua, è lacte mulieris. Si grauitas sit audiendi,
 20 fel bubulum cum vrina capræ, vel hirci, vel si pus sit. In quocunque autem vsu putant
 hæc efficaciora in cornu caprino per dies viginti infumata. Laudant & coagulum lepo-
 ris tertia denarij parte, dimidiæque sagapeni in ammideo vino. Parotidas vrfinus adeps
 comprimit, pari pondere ceræ & taurini seui. Addunt quidam hypocisthidem: & per se
 butyrum illitum, si prius foueantur scenigræci decocti succo. Efficacius cum strichno.
 Profunt & vulpium testes, & taurinus sanguis aridus tritus. Vrina capræ calefacta instil-
 lata auribus: fimumque eiusdem cum axungia illitum. Dentes mobiles confirmat cerui-
 ni cornus cinis, dolorisque eorum mitigat, siue infricentur, siue colluantur. Quidam ef-
 ficaciora ad omnes eosdem vsus crudi cornus farinam arbitrantur. Dentifricia vtroque
 modo fiunt. Magnum remedium est & in luporum capitis cinere. Certumque est in ex-
 30 crementis eorū plerunque inueniri ossa. Hæc adalligata eundem effectum habent. Item
 leporina coagula per aurem infusa contra dolores: & capitis eorum cinis dentifriciū est,
 adiectoque nardo mulcet graueolentiam oris. Aliqui murinorum capitum cinerem mi-
 scuisse malunt. Reperitur in latere leporis acui os simile, hoc scarificari dentes in dolore
 suadent. Talus bubulus accensus, eos qui labant cum dolore, ad motus confirmat. Eius-
 dem cinis cum myrrha, dentifricium est. Ossa quoque ex vngulis suum combusta, eun-
 dem vsum præbent: item ossa ex acetabulis pernarum, circa quæ coxendices vertuntur.
 Iisdem sanari, demissis in fauces, iumentorum verminationes notum est: sed & combu-
 stis dentes confirmari. Asinino quoque lacte percussu vexatos, aut dentium eiusdem ci-
 nere: lichene item equi cum oleo infuso per aurem. Est autem hoc non hippomanes,
 40 quod alioqui noxium omitto, sed in equorum genibus, ac super vngulas. Præterea in
 corde equorum inuenitur os, dentibus caninis maximè simile: hoc scarificari dolorem,
 aut exempto dente emortui equi maxillis ad numerum eius qui doleat, demonstrant. E-
 quarum virus à coitu in ellychniis accensum Anaxilaus prodidit, equinorum capitum
 visus representare monstrificè: similiter ex asinis. Nam hippomanes tantas in veneficio
 vires habet, vt affusum æris misturæ in effigiem equæ Olympiæ, admotus mares equos
 ad rabiem coitus agat. Medetur dentibus & fabrile glutinum, in aqua decoctum illitum-
 que, & mox paulò detractum, ita vt confestim colluantur vino, in quo decocti sunt cor-
 tices mali Punici dulcis. Efficax habetur & caprino lacte collui dentes, vel felle taurino.
 Talorum capræ recentium cinis dentifricio placet, & omnium ferè villaticarum qua-
 50 drupedum, ne sæpius eadem dicantur.

Ad faciei vitia, cervicis & pectoris morbos.

CAP. XII.

C Vtem in facie erugari & tenerescere, & candorem custodire lacte asinino putant. Notumque est quasdam quotidie D. custodito numero fouere. Poppæa hoc Neronis principis instituit, balnearum quoque sic folio temperato, asinarum gregibus ob hoc eam comitantibus. Impetus pituitæ in facie, butyro illito tolluntur: efficacius cum cerussa. Syncero verò vitia quæ serpunt, insuper imposita farina hordeacea. Hulcera in facie membrana è partu bouis madida. Friuolum videatur, non tamen omittendum, propter desideria mulierum: Talum candidi iuueni, quadraginta diebus noctibusque, donec resoluetur in liquorem decoctum & illitum linteolo, candorem cutisque; erugationem præstare. Fimo taurino malas rubescere aiunt, non crocodileam illini melius, sed foueri frigida & antè & postea iubent. Æstates, & quæ decolorem faciunt cutem, fimum vituli cum oleo & gummi manu subactum emendat. Hulcera oris ac rimas, seuum vituli vel bouis cum adipe anseris, & ocimi succo. Est & alia mistura, seuo vituli cum medulla cerui, & albæ spinæ foliis vnà tritis. Idem præstat & medulla cum resina, vel si vaccina sit, iusque è carne vaccina. Lichenas oris præstâtissimè vincit glutinum factum è genitalibus vitulorum, liquatum aceto cum sulphure viuo, ramo ficulneo permistum, ita vt bis die recens illinatur. Item lepras ex melle & aceto decoctum, quas & iecur hirci calidum illitum tollit: sicut elephantiasin fel caprinum: etiamnum lepras ac furfures, tauri, vel addito nitro. Vrina asini circa Canis ortum, maculas in facie: fel vtriusque per sese aqua infractum, euitatisque solibus ac ventis post detractam cutem. Similis effectus in taurino seuo vitulino ve felle, cum femine cunilæ ac cinere è cornu ceruino, si Canicula ex oriente comburatur. Asinino seuo cicatricibus ac licheni leprisque maximè color redditur. Hirci fel & lentigines tollit, admisto caseo ac viuo sulphure spongiæque cinere, vt mellis sit crassitudo. Aliqui inueterato felle vti maltere, mistis calidis furfuribus pondere oboli vnus, quatuorque mellis, prius defricatis maculis. Efficax eiusdem & seuum cum melanthio, & sulphure, & iride. Labrorum fissuris cum adipe anserino, ac medulla ceruina resinæque & calce. Inuenio apud autores, his qui lentiginem habeant, negari Magicæ sacrificiorum vsum. Lacte bubulo aut caprino tonsillæ & arteriæ exulceratæ leuantur. Gargarizatur tepidum, vt est expressum, aut calefactum. Caprinum vtilius, cum malua decoctum & sale exiguo. Linguae exulcerationi & arteriarum prodest ius omasi gargarizatu: tonsillæ autem priuatim renes vulpium aridi, cum melle triti illitique: angine fel taurinum vel caprinum cum melle. Iecur melis ex aqua oris grauitatem, hulceraque; butyrum emendat. Spinam aliudve quid faucibus adhærés, felis extrinsecus fimo perfricatis, aut reddi aut delabi tradunt. Strumas discutit fel aprinum, vel bubulum tepidum illitum. Nam coagulum leporis è vino in linteolo exulceratis dütaxat imponitur. Discutit & vngulæ asini vel equi cinis, ex oleo aqua illitus, & vrina calefacta: & bouis vngulæ cinis ex aqua: fimum quoque feruens ex aceto. Item seuum caprinum cum calce, aut fimum ex aceto decoctum, testésque vulpini. Prodest & sapo: Gallorum hoc inuentum rutilandis capillis, ex seuo & cinere. Optimus fagino & caprino, duobus modis, spissus ac liquidus: vterque apud Germanos maiore in vfu viris, quam fœminis. Cervicum dolores butyro aut adipe vrsino perfricantur: rigores bubulo seuo: quod & strumis prodest cum oleo. Dolorem inflexibilem (opisthotonon vocant) leuat vrina capræ auribus infusa, aut fimum cum bulbis illitum: vngues contusos fel cuiuscunque animalis circumligatû: pterygia digitorum fel taurinum aqua calida dissolutum. Quidam adiiciunt sulphur & alumen, pari pondere omnium. Tussim iecur lupi ex vino tepido sanat: vrsinumque fel admisto melle, aut ex cornu bubuli summis partibus cinis: vel saliuæ equi, triduo potu eam mori tradunt: pulmo ceruinus cum gula sua arefactus in fumo, dein tusus ex melle quotidiano ecligmate. Efficacior est ad id bubulo ceruorum generis. Sanguinem expuentes, ceruini cornus cinis: coagulum leporis tertia parte denarij cum terra Samia & vino myrteo potum sanat. Eiusdem fimi cinis in vino vesperi potus nocturnas tussis: pili quoque leporis suffiti, extrahunt pulmonibus difficiles excreationes. Purulentas autem exulcerationes

pecto-

pectoris pulmonisque, & à pulmone graueolentiam halitus, butyrū efficacissimè iuuat, cum pari modo mellis Attici decoctū, donec rufescat, & matutinis sumptum ad mensuram ligulæ. Quidam pro melle, laricis resinam addere maluerunt. Si sanguis reiiciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinem, modicè & cum aceto sumptum: nam de taurino credere, temerarium est. Sed glutinum taurinum tribus obolis cum calida aqua bibitur in veteri sanguinis excreatione.

Ad stomachi & lumborum dolores, & renum vitia.

CAP.

XIII.

Stomachum exulceratum lactis asinini potus reficit: item bubuli. Rosiones eius caro
 10 bubula admisto aceto & vino cocta. Rheumatismos cornus ceruini cinis. Sanguinis excreationes hædinus sanguis recens, ad cyathos ternos cum aceto acri pari modo feruens potus: coagulum tertia parte ex aceto potum. Iocineris dolores, lupi iecur aridum ex mulso: asininum iecur aridum cum petroselini partibus duabus, ac nucibus tribus, ac melle tritum, & in cibo sumptum: sanguis hircinus cibo aptatus. Suspiriosis ante omnia efficax est potus equiferorum sanguinis. Proximè lactis asinini tepidi cū bulbis decocti, ita vt ferum ex eo bibatur, addito in tres heminas cyatho nasturtij albi, perfusi aqua, deinde melle diluti. Iecur quoq; vulpinum, aut pulmo, in vino nigro, aut fel vrsinum in aqua, laxat meatus spirandi. Lumborum dolores, & quæcunque alia mollire opus sit, vrsino adipe perfricare conuenit: cinerem aprini aut suilli fimi inueterati, aspergi potioni vini.
 20 ni. Afferunt & Magi sua cōmenta. Primum omnium rabiem hircorum, si mulceatur barba, mitigari: eadē præcisa, non abire eos in alienum gregem. Huic admiscunt fimum caprinum, & subdito linteolo vncto caua manu, quantum pati possit, feruens, sustineri iubent: ita vt si læua pars doleat, hæc medicina in dextra manu fiat, aut è cōtrario. Fimum quoque ad eum vsu acus æreæ punctis tolli iubent. Modus curationis est, donec vapor ad lumbos sentiat peruenire. Postea verò manum porro tufo illinunt, item lumbos ipso fimo cum melle, suadentque in eodem dolore & testes leporis deuorare. Ischiadicis fimum bubulum imponunt, calfactum in foliis cinere feruētī. In renūque dolore leporis renes crudos deuorari iubent, aut certè coctos, ita ne dente cōtingantur. Ventris quidem dolore tentari negant talum leporis habentes. Lienem sedat fel apri vel suis potum,
 30 vel ceruini cornus cinis in aceto. Efficacissimè trimen inueteratus lien asini, ita vt in triduo sentiat vtilitas. Asinini pulli fimum, quod primum edidit, (polean vocant Syri) datur in aceto mulso. Datur & equi lingua inueterata ex vino, præsentaneo medicamēto, vt didicisse se ex barbaris Cæcilius Bion tradidit. Et lien bubulus simili modo. Recens autem assus vel elixus, in cibo. In vesica quoque bouis alij capita xx. tusa, cum aceti sextario, imponuntur ad lienis dolorem. Eadem ex causa emi lienem vituli, quanti indicatus sit, iubent Magi, nulla pretij contatione: quoniam hoc quoque religiosè pertineat: diuisumque per longitudinem annecti tunicæ vtrinque, & induētē pati decidere ad pedes: dein collectum in vmbra arefacere. Cū hoc fiat, simul residere lienem ægri vitiatum, liberarique eum morbo dicitur. Prodest & pulmo vulpium cinere ficcatus, atque in a
 40 qua potus. Item hædorum lien impositus.

Ad aluum sistendam, cæliacos, dysentericos, inflationes alui, rupta, tenesmon, & tinea, & colum.

CAP. XIII.

Aluum sistit ceruinus sanguis: item cornus cinis: iecur aprinum ex vino potum citra salem, recensque: item assum suillum, vel hircinum decoctum in vini hemina. Coagulum leporis in vino ciceris magnitudine: aut si febris sit, ex aqua. Aliqui & gallam adiiciunt, alij per se leporis sanguine contenti sunt lacte cocto. Equini fimi cinis in aqua potus. Taurini cornus veteris ex parte ima cinis, inspersus potioni aquæ. Sanguis hircinus in carbone decoctus. Corium caprinum cum suo pilo decoctum, succo epoto. Coagulum equi, & sanguis caprinus, vel medulla, vel iecur aluum soluit. Fel lupi cum elaterio vmbilico illigatum. Vel lactis equini potus: item caprini cum sale & melle. Capræ fel cum cyclamini succo & aluminis modico. Aliqui & nitrum & aquam adiecisse malunt,

Fel tauri cum absinthio tritum ac subditum pastillo. Butyrum largius sumptum cœliacis & dysentericis medetur, & iecur vaccinū. Cornus ceruini cinis, tribus digitis captus in potione aquæ. Coagulum leporis subactum in pane: si verò sanguinem detrahunt, in polenta. Aprini vel suilli vel leporini fimi cinis, inspersus potioni tepidæ vini. Vituli quoque ius vulgariter datum, inter auxilia cœliacorum & dysentericorum tradūt. Lactis asinini potus utilior, addito melle. Nec minùs efficax fimi cinis ex vino, vtriq; vitio. Item polea supra dicta. Equi coagulum, quod aliqui hippacen vocant, etiam si sanguinem detrahant: vel fimi cinis, dētiumque eiusdem tusorum farinā, salutaris dicitur: & bubuli lactis decocti potus. Dysentericis addi mellis exiguum præcipiunt: & si tormina sint, cornus ceruini cinerem, aut fel taurinum cumino mistū, & cucurbitæ carnes vmbilico imponere. Caseus recens vaccinus immittitur ad vtrunque vitium. Item butyrum heminis quatuor, cum resinæ terebinthinæ sextante, aut cū malua decocta, aut rosaceo. Datur & seuum vitulinum, aut bubulum. Item medullæ excoquantur cum farina & cera exiguoq; oleo, vt forberi possint. Medulla & in pane subigitur. Lac caprinū ad dimidias partes decoctum. Si sint & tormina, additur protropum. Torminibus satis esse remedij in leporis coagulo potio è vino tepido, vel semel, arbitrantur aliqui. Cautiores & sanguine caprino cum farina hordeacea & resina, ventrem illinunt. Ad omnes epiphoras ventris illini caseum mollem suadent: veterem autem in farina tritum, cœliacis & dysentericis dari, cyatho casei in cyathis vini tribus. Sanguis caprinus decoctus cum medulla dysentericis. Iecur asinum capræ, cœliacis subuenit, magisq; etiam hirci, in vino austero decoctum potumque, vel ex oleo myrteo vmbilico impositum. Quidā decoquunt à tribus sextariis aquæ ad heminam, addita ruta. Vtuntur & liene asino capræ hircivæ, & seuo hirci in pane qui cinere coctus sit, capræ à renibus maximè, vt per se hauriatur: protinusque modicè frigidam forberi iubent. Aliqui & in aqua decoctum seuum admista polenta, & cumino, & anetho, acetoque. Illinunt & ventrem cœliacis, fimo cum melle decocto. Vtuntur ad vtrunque vitium & coagulo hœdi in vino myrtite, magnitudine fabæ potio: & sanguine eiusdem in cibum formato quem sanguiculum vocant. Infundunt dysentericis & glutinum taurinum, aqua calida resolutum. Inflationes autè discutit vitulinum fimum in vino decoctū. Intestinorum vitiis magnopere prodest coagulū ceruorum, decoctum cum lente betaq; atque ita in cibo sumptum. Leporis pilorum cinis cum melle decoctus. Lactis caprini potus decoctus cū malua exiguo sale addito. Et si coagulum addatur, maioribus emolumentis fiat. Eadem vis est & in seuo caprino in sorbitione aliqua, vti protinus hauriatur frigida aqua. Item feminum hœdi cinis rupta intestina sarcire mirè traditur. Fimum leporis cum melle decoctum, & quotidie fabæ magnitudine sumptum, ita vt deploratos sanauerint. Laudat & caprini capitis cum suis pilis decocti succum. Tenefmos, id est, crebra & inanis volūtas egerendi, tollitur potio lacte asinino: item bubulo. Tinearum genera pellit ceruini cornus cinis potus. Quæ in excrementis lupi diximus inueniri ossa, si terram non attigerint, collo medentur adalligata brachio. Polea quoque supra dicta magnopere prodest in sapa decocta. Item suilli fimi farina addito cumino in aqua rutæ decoctæ. Cornus ceruini teneri cinis, cochleis Africanis cum testa sua tufis mistus, in vini potione.

Ad vesicæ cruciatibus & calculos: de genitalium & sedis vitiis, & inguinum remediis.

C A P.

X V.

Vesicæ calculorumque cruciatibus auxiliatur vrina apri, & ipsa vesica pro cibo sumpta: Efficaciùs, si prius fumo maceretur vtrunq;. Vesicam elixam mandi oportet, & à muliere fœminæ suis. Inueniuntur & in iocineribus eorum lapilli, aut duritie lapillis similes, candidi, sicuti in vulgari sue: quibus contritis atque potis in vino, pelli calculos aiunt. Ipsi apro tam grauis sua vrina est, vt nisi egesta fugæ non sufficiat, ac velut deinctus opprimatur. Exuri illa tradunt eos. Leporis renes inueterati, in vino poti, calculos pellunt. In perna suis articulos esse diximus, quorum decoctum ius facit vrinæ utile. Asinini renes inueterati tritique, & in vino mero dati, vesicæ medentur. Calculos expellunt

liche-

lichenes equini ex vino aut mulso poti diebus xl. Prodest & vngula equina cinis, in vino, aut aqua. Item fimum caprarum in mulso, efficacius syluestrium. Pili quoque caprini cinis. Verendorum carbunculis, cerebrum apri vel suis, sanguisque. Vitia verò, quæ in eadem parte serpunt, iecur eorū combustum, maximè iuniperi ligno cum charta & arthenico sanat: fimi cinis: fel bubulum cum alumine Ægyptio ac muria ad crassitudinem mellis subactum: insuper beta ex vino cocta imposita: caro quoq;. Manantia verò hulcera, seuum cum medulla vituli in vino decoctum, vel caprinum cum melle rubique succo: vel si serpent, fimum etiam prodesse cum melle dicunt aut cum aceto, & per se butyrum. Testium tumor cum seuo vituli, addito nitro cohibetur: vel fimo eiusdem ex aceto decocto. Vrinæ incontinentiam cohibet vesica aprina, si assa mandatur. Vngularum apri vel suis cinis potioni inspersus. Vesica fœminæ suis combusta ac pota: Itē hædi, vel pulmo: Cerebrū leporis in vino: Eiusdem testiculi tosti, vel coagulum cum anserino adipe in polenta: Renes asinini in mero triti poti q;. Magi verrini genitalis cinere potio ex vino dulci demonstrant vrinam facere in canis cubili, ac verba adiicere, ne ipse vrinam faciat, vt canis, in suo cubili. Rursus ciet vrinam vesica suis, si terram nō attigerit, imposita pubi. Sedis vitiis præclarè prodest fel vrsinum cum adipe. Quidam adiiciunt spumã argenti ac thus. Prodest & butyrum cum adipe anserino ac rosaceo. Modum ipsæ res statuunt, vt sint illitu faciles. Præclarè medetur & taurinum fel, in linteolis cōceptis: rimasque perducit ad cicatricem. Inflationibus in ea parte, seuum vituli, maximè ab inguinibus cum ruta: cæteris vitiis medetur sanguis caprinus cum polenta. Item fel caprinum condylomatis per se. Item fel lupinum ex vino. Panos & apoltemata in quacūque parte, sanguis vrsinus discutit: item taurinus aridus tritus. Præcipuum tamen remedium traditur in calculo onagri: quem dicitur cum interficiatur reddere vrina, liquidiorē initio, sed in terra spissantem se. Hic adalligatus femini, omnes impetus discutit, omnique supuratione liberat. Est autem rarus inuētū, nec ex omni onagro, sed celebri remedio. Prodest & vrina asini cum melanthio. Et vngula equina cinis cum oleo & aqua illitus. Sanguis equi, præcipuè admittarij: & sanguis bubulus: item fel. Caro quoque eisdem effectus habet calida imposita: & vngula cinis ex aqua aut melle: vrina caprarum, hircorumque carnes in aqua decoctæ: aut fimum ex his cum melle decoctum: fel vrsinum siue verrinum: vrina suam in sana imposita. Femina atteri adurique equitatu notum est. Vtilissimum est ad omnes inde causas, spumã equi ex ore inguinibusque illinire. Inguina & ex hulcerum causa intumescunt. Remedio sunt equi setæ tres, totidem nodis alligatæ intra hulus.

Ad podagras, ad morbum comitalem, ad sideratos, morbumque regium, ossaque fracta, remedia.

C A P. X V I.

POdagris medetur vrsinus adeps, taurinumque seuum, pari pondere & ceræ. Addunt quidam hypocisthida & gallam. Alij hircinum præferunt seuum cum fimo capræ, & croco sinapive, vel caulibus ederæ tritis, ac perdicio vel flore cucumeris syluestris. Item bouis fimum cum aceti fæce. Magnificant & vituli, qui nondum herbam gustauerit, fimum, aut per se sanguinem tauri: vulpem decoctam viam, donec ossa tantum restent: lupumve viuum oleo cerati modo incoctum: seuum hircinū, cum helxines parte aqua, sinapis tertia: fimi caprini cinerem cum axungia. Quin & ischiadicos vri sub pollicibus pedum eo fimo feruente, vtilissimè tradunt. Articulorumque vitiis fel vrsinum vtilissimum esse, & leporis pedes adalligatos. Podagras quidam mitigari pede leporis viuentis abscisso, si quis secum assiduè habeat. Perniones vrsinus adeps, rimasque pedum omnes facit: efficacius alumine addito: seuum caprinum: dētium equi farina: aprinum vel suillum fel: cum adipe pulmo impositus: & si subtriti sint contusivè offensatione, si verò adusti frigore, leporini pili cinis. Eiusdem pulmo contusis dissectus, aut pulmonis cinis. Sole adusta, seuo asinino aptissimè curantur: item bubulo cum rosaceo. Clauos & rimas callique vitia, fimum apri vel suis recens illitum, ac tertio die solutum sanat:

talorum cinis, pulmo aprinus, aut suillus, aut ceruinus. Attritus calceamentorum, vrina asini cum luto suo illita. Clauos seuum bubulum cum thuris polline. Perniones verò corium combustum: melius ex vetere calceamento. Iniurias è calceatu, ex oleo corij caprini cinis. Varicum dolores sedat fimi vitulini cinis, cum lilij bulbis decoctus, addito melle modico: itemq; omnia inflammata & suppurationes minantia. Eadem res & podagricis prodest, & articulariis morbis, è maribus præcipuè vitulis. Articulorum attritis, fel aprorum vel suum, linteo calefacto impositum: vitulique qui nõdum herbam gustauerit, fimum: item caprinum cum melle in aceto decoctum. Vngues scabros seuum vituli emendat: item caprinum admista sandaracha. Verrucas verò aufert vitulini fimi cinis ex aceto: asini vrinæ lutū. Comitiali morbo testes vrinos edisse prodest, vel aprinos bibisse ex lacte equino, aut ex aqua: item aprinam vrinam ex aceto mulso: efficacius, quæ inaruerit in vesica sua. Dantur & suū testiculi inueterati tritique in suis lacte, præcedente vini abstinentia, & sequente continuis diebus. Datur & leporis sale custoditi pulmones, cū thuris tertia parte, in vino albo, per dies xxx. Item coagula eiusdem. Asini cerebrum ex aqua mulsa, infumatum prius in foliis, femuncia per dies: vel vngularum eius cinis cochlearibus binis toto mense potus. Itē testes sale asseruati, & aspersi potioni, in asinarum maxime lacte, vel ex aqua. Membrana partus earum, præcipuè si marem pepererint, olfactata accedente morbo comitialium resistit. Sunt qui è mare nigroque cor edendum cum pane sub dio prima aut secunda Luna præcipiant. Alij carnē, aliqui sanguinem aceto dilutum per dies x l. bibendum. Quidam vrinam equi aquæ ferrariæ ex officinis miscent, eademque potione & lymphaticis medentur. Comitilibus datur & lactis equini potus, lichenque in aceto mulso bibendus. Dantur & carnes caprinæ in rogo hominis tostæ, vt volunt Magi. Seuum earum cum felle taurino pari pondere decoctum, & in folliculo fellis reconditum, ita ne terram attingat, potum verò sub limine ex aqua. Morbum ipsum deprehendit caprini cornus vel ceruini vsti nidor. Sideratis vrina pulli asinini nardo admisto perunctione prodesse dicitur. Regio morbo cornus ceruini cinis: sanguis asinini pulli ex vino. Item fimum asinini pulli, quod primum edidit à partu, datū fabæ magnitudine è vino medetur intra diem tertium. Eadē & ex equino pullo similiterque vis est. Fractis ossibus præsentaneus maxillarum apri cinis vel suis. Itē lardum elixum atq; circumligatum mira celeritate solidat. Costis quidem fractis laudatur vnicè caprinum fimum ex vino vetere, aperit, extrahit, persanat. Febres arcet ceruorum caro, vt diximus. Eas quidem quæ certo dierum numero redeunt, oculus lupi dexter falsus adalligatusque, si credimus Magis. Est genus febrium, quod amphemerinon vocant. Hoc liberari tradunt, si quis è vena auris asini tres guttas sanguinis in duabus heminis aquæ hauserit. Quartanis Magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent, & ne recidant, non remoueri septeno circuitu. Quis hoc quæso inuenire potuit? quæve est ista mistura? cur digitus potissimum bubonis electus est? Modestiores iecur felis decrescēte Luna occisæ inueteratum sale, ex vino bibendum ante accessiones quartanæ dixerunt. Idem Magi fimi bubuli cinere consperso puerorum vrina illinūt digitos pedum, manibusque leporis cor adalligant. Coagulum ante accessionem propinant. Datur & caseus caprinus recens cum melle diligenter sero expresso.

Ad melancholicos, lethargicos, hydropicos: ad ignem sacrum, & ad dolores nervorum remedia.

CAP. XVII.

Melancholicis fimum vituli in vino decoctum remedio est. Lethargicos excitat asinilichen, naribus illitus ex aceto: caprini cornus nidor aut pilorum: iecur aprinum. Itaque & veteriosis datur. Phthificis medentur, iecur lupi ex vino, macræ suis fœminæ herbis pastæ lardum, carnes asininae ex iure sumptæ. Hoc genere maxime in Achaia curant id malum. Fimi quoque aridi, sed pabulo viridi pasto boue, fimum harundine haustum prodesse tradunt. Bubuli quoq; cornus mucronem exustum, duorum cochleariorum mensura, addito melle, pilulis deuoratis. Capræ seuo in pulte ex alica & phthisin & tussim sanari, vel recenti cū mulso liquefacto, ita vt vncia in cyathum addatur, rutæque ramo

ramo permisceatur, non pauci tradūt. Rupicapre seu cyatho, & lactis pari mensura, deploratum pthificum conualuisse certus autor affirmat. Sunt & qui suum fimi cinerem profuisse scripserint in passo: & cerui pulmonem, maximè subulonis, siccatum in fumo, tritumque in vino. Hydropicis auxiliatur vrina vesicę apri paulatim data in potus: efficacius quę inaruerit cum vesica sua. Fimi ceruini, maximè subulonis, sed & bubuli, de armentinis loquor (quod bolbiton vocant) cinis cochleariorum triū in mulsi hemina, bouis fœminę in mulieribus, & ex altero sexu in viris: quod veluti mysterium occultarunt Magi: Fimum vituli masculi illitum: Fimi vituli cinis cum semine staphylini, aqua portione ex vino: Sanguis caprinus cum medulla. Efficacior em putant hircorum, vtiq; si lētisco pascantur. Igni sacro vrsinus adeps illinitur, maximè qui est ad renes: vitulinum fimum recens, vel bubulum: caseus caprinus siccus cum porro: ramenta pellis ceruinę deiecta pumice, ex aceto trita. Rubori cū pruriginē, equi spuma aut vngulę cinis. Eruptionibus pituitę, asinini fimi cinis cū butyro. Papulis nigris, caseus caprinus siccus ex melle & aceto in balineis, oleo remoto. Pustulis suilli fimi cinis aqua illitus, vel cornus ceruini cinis. Luxatis recens fimum aprinum vel suillum: item vitulinum: verris spuma recens cum aceto: fimum caprinum cum melle. Bubula caro imposita tumorē sanat. Fimū suillum in testa calefactum tritumque cū oleo, duritias corporū omnes tollit optimè. Adeps è lupis illitus, in his quę rumpere opus est, plurimum proficit. Fimū bubulum in cinere calefactum, aut caprinum in vino vel aceto decoctū. In furunculis seuum bubulum cum sale: aut si dolor est intinctum oleo, liquefactum sine sale, similiq; modo caprinum. In ambustis vrsinus adeps cum lilij radicibus: aprinum aut suillum fimum inueteratū: fetarum ex his è penicillis tectoriis cinis cum adipe tritus: tali bubuli cinis, cū cera & medulla ceruina: fel tauri: fimum leporis. Sed caprarum fimum sine cicatrice sanare dicitur. Glutinum præstantissimum fit ex auribus taurorum & genitalibus. Nec quicquā efficacius prodest ambustis. Sed adulteratur nihil æquē, quibusvis pellibus inueteratis, calceamentisq; etiam decoctis. Rhodiaceum fidelissimū: eoque pictores & medici vtuntur: Id quoq; quò candidius, eò probatius. Nigrum & lignosum dānatur. Neruorum doloribus, fimum caprinum decoctum in aceto cum melle, vtilissimū putant, vel putrescente neruo. Spasmatata & percussu vitiata fimo aprugno curant, vere collecto & arefacto. Sic & quadrigis agendis tractos, rotave vulneratos: & quoquomodo sanguine cōtuso, vel si recēs illinatur. Sunt qui incoxisse aceto, vtilius putent. Quin & in potu farinam eam ruptis cōuulneratisq; & euerfis ex aceto salutarem promittunt. Reuerentiores cinerem eius ex aqua bibunt. Feruntq; & Neronem principem hac potione recreari solitum, cū sic quoque a se trigario approbare vellet. Proximam suillo fimo vim putant.

Ad sanguinem sistendum, & contra hulcera & carcinomata, ad scabiem remedia: & quę infixæ corpori extrahunt, & quę cicatricibus prosunt.

CAP. XVIII.

Sanguinem sistit coagulum ceruinum ex aceto: item leporis. Huius quidem & pilorum cinis: item ex fimo asinino cinis: & pilorum quidem cinis illitus. Efficacior vis è maribus aceto admisto, & in lana ad omne profluuium imposito. similiter ex equino capite & femine. Aut fimi vitulorum cinis illitus ex aceto. Item caprini cornus vel fimi ex aceto. Hircini verò iocineris dissecti sanies efficacior: & cinis vtriusq; ex vino potus, vel naribus ex aceto illitus. Hircini quoque vtris vinarij duntaxat cinis, cū pari pondere resinę: quo genere sistitur sanguis, & vulnus glutinatur. Hædinū quoq; coagulum ex aceto, & feminū eius cōbustorum cinis, similiter pollere traduntur. Hulcera sanat in tibiis cruribusq; adeps vrsinus, admista rubrica. Quę verò serpūt, fel aprugnum cum resina & cerussa: maxillarum apri vel suum cinis: fimum suum illitum siccum: item caprinum ex aceto subferuefactum. Cætera purgantur & explentur butyro: cornus ceruini cinere, vel medulla cerui: felle taurino cum cyprino oleo, aut fimo caprino, aut hircino. Fimum recens suum, vel inueterati farina illinitur vulneribus ferro factis. Phagedænis & fistulis

a Lypseu-
gariū appro-
bare &c.

immittitur fel tauri, cum succo porri, aut lacte mulierum, vel sanguis aridus cum cotyledone herba. Carcinomata curat coagulum leporis, cum pari pondere capparis aspersum vino, gangrenas ut sinum fel pennae illitum: asini ungularum cinis ea quae serpant hucera inspersus. Sanguis equi adrodit carnes septica vitæ fimi equini inueterati fauilla. Ea verò quae phagedænas vocant in hucera genere, corij bubuli cinis cum melle. Caro vituli recentia vulnera non patitur intumescere: fimum bubulum cum melle. Feminum vituli cinis sordida hucera, & quae cacoëthe vocant, è lacte mulieris sanat. Recentes verò plagas ferro illatas, glutinum taurinum liquefactum, tertio die solutum. Caseus caprinus siccus ex aceto ac melle, purgat hucera. Quae verò serpant, cohibet seuum cum cera: item addita pice ac sulphure percurat. Similiter proficit ad cacoëthe, hædi feminum cinis è lacte mulieris. Et aduersus carbunculos, suis fœminæ cerebrum tostum illitumque Scabiam hominis, asininæ medullæ maximè abolent: urinæ eiusdem cum suo luto illitæ. Butyrum etiam, quod in iumentis proficit cum resina calida: glutinum taurinum in aceto liquefactum, addita calce: fel caprinum cum aluminis cinere: boas fimum bubulum: unde & nomen traxere. Canum scabies sanantur bubulo sanguine recenti: iterumque, cum inarescat, illito, & postero die abluto cinere lixiuo. Spinæ ac similia corpori extrahuntur felis excrementis: item capræ ex vino: coagulo quocumque, sed maximè leporis, cum thuris polline & oleo, aut cum visci pari pondere, aut cum propoli. Cicatrices nigras seuum asinum reducit ad colorem. Fel vituli extenuat calefactum. Medici adiiciunt myrrham & mel & crocum, æreæque pyxide condunt. Aliqui & florem æris admiscunt.

Ad muliebria mala medicina, & ad infantium morbos, & Veneris remedia.

CAP. XIX.

Mulierum purgationes adiuuat fel taurinum lana succida appositum. Olympias Thebana addidit hyssopum & nitrum. Cornus ceruini cinis potus. Item vuluas laborantes, illitu quoque: & fel taurinum cum opio appositum obolis binis. Vuluas & pilos ceruino suffire prodest. Tradunt, ceruas cum senserint se gravidas, lapillum deuorare: quem in excrementis repertum, aut in vulua (nā & ibi inuenitur) custodire partus adaligatum. Inueniuntur & officula in corde & in vulua, perquam vtilia gravidis parturientibusque. Nam de pumice, qui in vaccarum utero simili modo inuenitur, diximus in natura bouum. Lupi adeps illitus vuluas mollit, dolores etiam iecur. Carnes lupi edisse parituris prodest: aut si incipientibus parturire sit iuxta qui ederit, adeo, ut etiam contra illatas noxias valeat. Eundem superuenire, perniciosum est. Magnus & leporis usus mulieribus. Vuluas adiuuat pulmo aridus potus: profluvia iecur cum Samia terra ex aqua potum: secundas coagulum: cauentur pridiana balinea. Illitum quoque cum croco & porri succo, vellere appositum, abortus mortuos expellit. Si vuluæ leporum in cibis sumantur, mares concipi putant. Hoc & testiculis eorum & coagulo profici. Conceptum leporis utero exemptum his quae parere desierint, restibilem fœcunditatem afferre. Sed pro conceptu, leporis faniem & viro Magi propinant. Item virgini nouem grana fimi, ut stent perpetuo mammæ. Coagulum quoque ob id cum melle illinunt: sanguinè, ubi euulsos pilos renasci volunt. Inflationi vuluæ, fimum aprugnum suillumve cum oleo illini prodest. Efficacius sistit farina aridi, ut aspergatur potioni, vel si gruidæ aut puerperæ torqueantur. Lacte suis potu cum mulso adiuuantur partus mulierum. Per se verò potum, deficientiã vbera puerperarum replet. Eadem circumlita sanguine fœminæ suis, minus crescent. Si dolent, lactis asinini potu mulcentur: quod addito melle sumptum, & purgationes earum adiuuat. Sanat & vuluarum exulcerationes eiusdem animalis seuum inueteratum, & in vellere appositum duritiem vuluarum emollit. Per se verò recens vel inueteratum, ex aqua illitum, psilothi vim obtinet. Eiusdem animalis lien inueteratus, ex aqua illitus mammis, abundantiam facit: vuluas suffitu corrigit. Ungulæ asininæ suffitæ partum maturant, ut vel abortus euocetur: nec aliter adhibentur, quoniam viuentem partum necant. Eiusdem animalis fimum si recens imponatur, profluvia sanguinis mirè sedare dicitur. Nec non

a Quidam legunt, nolunt. contrario sensu.

- non & cinis eiusdem fimi, qui & vuluæ prodest impositus. Equi spuma illita per dies xx. prius quam primùm nascantur pili restinguuntur. Item cornus ceruini decocto: melius, si recentia sint cornua. Lacte equino iuuatur vuluæ collute. Quod si mortuus partus sentiat, lichen ex aqua dulci potus eiicit. Item vngulæ suffitu, aut fimum aridum. Vuluas procidentes butyrum infusum sistit. Induratam vuluam aperit fel bubulum rosaceo admisto, foris vellere cum resina terebinthina imposito. Aiunt & suffitu fimi è mare boue, procidentes vuluas reprimi, partus adiuuari: conceptus verò vaccini lactis potu. Sterilitatem ob partus vexationem fieri, certum est. Hanc emèdari Olympias Thebana affirmat felle taurino, & adipe serpentium, & ærugine, addito melle, medicatis locis ante coitus.
- 10 Vitulinum quoque fel, si in purgationibus fuerit sub coitu aspersum vuluæ, etiam duritiam ventris emollit, & profluuium minuit vmbilico peruncto, atque in totum vuluæ prodest. Modum statuunt fellis pondere denarij ad apij tertiam, admisto amygdalino oleo, quantum esse satis appareat: hoc in vellere imponunt. Masculi fel vituli, cum mellis dimidio tritum, seruatur ad vuluas. Carnem vituli si cū aristolochia inassatam edant circa conceptum, mares parituras promittunt. Medulla vituli in vino ex aqua decocta cum seuo, exhulcerationibus vuluarum imposita prodest. Item adeps vulpium, excrementumque felium: hoc cum resina & rosaceo impositum. Caprino cornu suffiri vuluam, vtilissimum putant. Syluestrium caprarum sanguis cum palma marina pilos detrahit. Cæterarum verò fel, callum vuluarum emollit inspersum, & à purgatione conceptus facit. Sic
- 20 quoque psilothi vis efficitur, si euulsis pilis triduo feruetur illitum. Profluuium, quamuis immensum, vrina capræ pota sisti, obstetrices promittunt, & si fimum illinatur. Membrana caprarum in qua partus editus, inueterata, portumque sumpta in vino, secundas pellit. Hædorum pilis suffiri vuluas, vtile putant, & in profluuiio sanguinis coagulum bibi, aut hyosciami semen imponi. E boue syluestri nigro si sanguine ricini lumbi perungantur mulieri, tædium Veneris fieri, dicit Osthanes. Idem amoris, pota hirci vrina, admista propter fastidium nardo. Infantibus nihil butyro vtilius, per se & cū melle: priuatim & in dentitione & ad gingiuas, & ad oris hulcera. Dens lupi adalligatus, infantium pauores prohibet, dentitioneque morbos: quod & pellis lupina præstat. Dentes quidem eorum maximi, equis quoque adalligati, infatigabilem cursum præstare dicuntur. Leporum coagulo illito vbera,
- 30 sistitur infantium aluus. Iecur asini, admista modicè panace, instillatum in os, à comitialibus morbis & aliis infantes tuetur: hoc x l. diebus fieri præcipiunt. Et pellis asinina iniecta, impuidos infantes facit. Dentes qui equis primùm cadunt, facilem dentitionem præstant infantibus adalligati: efficacius, si terram non attigere. Liè bubulus in melle editur: & illinitur ad lienis dolores: ad hulcera manantia cū melle. Lien vituli in vino decoctus, tritusque & illitus, hulcuscula oris. Cerebrum capræ Magi per anulum aureum traiectum, prius quam lac detur, infantibus instillant contra comitiales, ceterosque infantium morbos. Caprinum fimum inquietos infantes adalligatum panno cohibet, maxime puellas, Lacte caprino, aut cerebro leporum perunctæ gingiuæ, faciles dentitiones faciunt. Somnos fieri lepore sumpto in cibis Cato arbitratur: vulgus & gratiam corpori in vii. dies, fructu-
- 40 lo quidem ioco, cui tamen aliqua debeat subesse causa in tanta persuasione. Magi fellè capræ, sacrificatæ duntaxat, illito oculis, vel sub puluino posito, somnum allici dicunt. Sudores inhihet cornus caprini cinis è myrteo oleo perunctis. Coitus stimulat fel aprugnum illitum: item medullæ suum haustæ: seuum asinum, anseris masculi adipe permisto illitum. Item à coitu equi Virgilio quoque descriptum virus, & testiculi equini aridi, vt portioni interi possint, dexterve asini testis in vino potus pro portione, vel adalligatus brachiali. Eiusdem à coitu spuma collecta roseo panno, & inclusa argento, vt Osthanes tradit. Salpe genitale in oleum feruens mergi iubet septies, eoque perungi pertinentes partes. Bialcon cinerem ex eodem bibi, vel tauri à coitu vrinam, lutoque ipso illini pubem. At è diuerso muris fimo illito, cohibetur virorum Venus. Ebrietatem arcet pulmo apri
- 50 aut suis assus, ieiuni cibo sumptus eo die: item hædinus.

Mira præterea traduntur in eisdem animalibus. Vestigium equi excussum vngula (vt solet plerunque) si quis collectum reponat, singultus remedium esse recordantibus quonam loco id reposuerint. Iecur leporum equinæ vngulæ simile esse, & rûpi equos qui vestigia luporum sub equite sequantur. Talis suum discordiæ vim quandam inesse. In incendiis si fimi aliquid egeratur è stabulis, facilius extrahi, nec recurrere oues bouesque. Hircorum carnes virus non resipere, si panem hordeaceû eo die, quo interficiantur, ederint, laserve dilutum biberint. Nullas verò teredinem sentire, Luna decrescente induratas sale. Adeoque nihil omissum, vt leporem surdû celerius pinguescere reperiamus. Animalium verò medicinas: si sanguis profluat iumentis, suillum fimum ex vino infundendum. Bouum autem morbis seuum, sulphur viuum, allium syluestre, ouû coctum: omnia hæc trita in vino danda, aut vulpis adipem. Carnem Caballinam discoctam, potu suum morbis mederi. Omnium verò quadrupedum morbis, capram solidam cum corio, & ranam rubetam discoctas. Gallinaceos non attingi à vulpibus, qui iecur animalis eius aridum ederint: vel si pellicula ex ea collo inducta, galli inierint. Similia in felle mustelæ. Boes in Cypro contra tormina hominû excrementis sibi mederi. Non subteri pedes boû, si prius cornua pice liquida perûgantur. Lupos in agrum non accedere, si capti vnus pedibus infractis, cultróque adacto paulatim sanguis circa fines agri spargatur: atque ipse defodiatur in eo loco, ex quo cœperit trahi. Aut si vomerem, quo primus sulcus eo anno in agro ductus sit, excussum aratro, focus Larium, quò familia conuenit, absumat: ac lupû nulli animalium nociturum in eo agro, quandiu id fiat. Hinc deinde reuertemur ad animalia sui generis, quæ aut placida non sunt, aut fera.

C. PLINII SECVNDI NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XXIX.

PROOEMIUM.

De origine medicina, & quando primùm clinice, & quando primùm iatrapeice, & de Chryssippo & Erasistrato, & empirice, & Herophilo, & reliquis illustribus Medicis: & quoties ratio medicinae mutata sit, & qui primus Romæ Medicus, & quando, & quid de Medicis antiqui Romani iudicauerint, & vitia medicinae.

CAPVT I.

NATVRA remediorum, atque multitudo instantium ac præteritorum, plura de ipsa medendi arte cogunt dicere: quam non ignarus sim, nullis antè hæc Latino sermone condita, ancépique lubricum esse rerum omnium nouarum, talium vtique quàm steriles gratiæ difficultates in promendo: sed quoniam occurrere verisimile est omnium qui hæc cognoscant cogitationi, quonam modo exoleuerint in medicinae vsu, quæ tum parata atque pertinentia erant: mirumque & indignum protinus subit, nullam artium inconstantiorem fuisse, & etiamnum sæpius mutari, cum sit fructuosior nulla. Diis primùm inuentores suos assignauit, & cælo dicauit. Necnon & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æsculapium fabulata, quoniam Tyndariden reuocauisset ad